

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

Diplomski rad

PARTICIPACIJA GRAĐANA U URBANOM PLANIRANJU
LOKALNE ZAJEDNICE: primjer dviju zagrebačkih gradskih četvrti
Trešnjevka-sjever i Stenjevec

Kristina Gospočić

Mentorica: doc.dr.sc. Jana Vukić

Zagreb, rujan 2018.

Sažetak

Danas je grad središte različitih informacija i niza djelatnosti, a vanjski izraz te velike koncentracije sadržaja je neprekidno povećanje dimenzije izgradnje urbanih struktura. No, ono što daje stvarni značaj gradu su osjećaj zajednice te odgovaranje na zajedničke potrebe i želje stanovnika. Upravo zato, otvaraju se brojne rasprave o novim oblicima predstavljanja i uključivanja građana u planiranje i oblikovanje grada. Pojavljuje se pitanje kako možemo promijeniti grad koji više ne odgovara željama građana te se govori o stvaranju „dobrog grada“, „pravednog grada“ i ostvarivanju „prava na grad“. Svim ovim konceptima zajednički su zahtjevi za pravo na prisutnost građana u prostoru, ali i ono za stvaranjem novih prostora koji će dovesti do razvoja dostojanstvenog i značajnog života. Naglašava se korištenje bottom-up strategije u lokalnom planiranju koja uključuje participaciju različitih grupa sudionika od najranije faze te da ona bude kontinuirana tijekom cijelog procesa planiranja i donošenja odluka. Prema tome, u radu su prikazani načini korištenja participativnih struktura (institucionalna participacija kroz mjesne odbore i gradske četvrti te ona vaninstitucionalna kroz različite inicijative i udruge građana) koje stoje na raspolaganju građanima u lokalnoj zajednici. Na temelju dobivenih rezultata vidljivo je kako postoje strukture preko kojih se građani mogu aktivno uključiti, ali isto tako identificirani su mnogi nedostaci u radu istih koji dovode do neiskorištavanja participativnog potencijala građana u planiranju i uređivanju lokalnih zajednica.

Ključne riječi: aktivno sudjelovanje građana u planiranju lokalnih zajednica, bottom-up strategija planiranja grada, participativne strukture u gradu Zagrebu

Abstract

Cities today are centers of different information and a number of activities. This huge concentration of different contents results in the growth of urban structures. The sense of community, while responding to various needs and wishes of its members, gives a city its real significance. Precisely because of that, there are many discussions about new forms of representation and citizen inclusion in planning and shaping of cities. The question that presents itself is how we can change the city that no longer reflects the wishes of its inhabitants. Also, there is talk of creating a “good city”, “just city” and achieve “the right to the city”. What all these concepts have in common is the right for citizen participation in urban spaces, but also for creating new spaces that will lead to the development of a dignified and meaningful life. The bottom – up strategy is stressed in local planning and includes involvement of different groups of participants from the earliest phase, which is then present throughout the whole planning and decision making process. Therefore, this paper shows the way in which participatory management (institutional participation through local authorities and city districts, and participation outside institutions through various initiatives and citizen associations) are put at citizens' disposal in the local community and the way in which participation potentials are used in the local community. Based on the results acquired by the research, it is visible that there are structures enabling citizens to get actively involved, but there are also many faults in the mentioned structures. These faults disable citizens' participative potential to be achieved when it comes to planning and local community shaping.

Key words: active citizen participation in planning of the local communities, bottom-up strategy in city planning, participatory management in Zagreb

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Participacija građana u urbanom planiranju	2
2.1. Top-down i bottom-up strategije u planiranju grada	5
3. Participacija građana u urbanom planiranju u gradu Zagrebu	7
4. Ciljevi istraživanja	11
5. Metodologija istraživanja	12
6. Rezultati istraživanja	14
6.1. Analiza Planova malih komunalnih aktivnosti za 2018. godinu, Realizacije Planova malih komunalnih aktivnosti u 2017. i Realizacije malih komunalnih akcija u razdoblju 2013.-2016.	14
6.2. Rezultati intervjua	19
7. Rasprava	34
8. Zaključak	38
Literatura:	40
Prilozi	41

Popis priloga:

Prilog 1. Područje gradske četvrti Trešnjevka – sjever s pripadajućim mjesnim odborima

Prilog 2. Područje gradske četvrti Stenjevec s pripadajućim mjesnim odborima

Prilog 3. Popis sugovornika intervjua

Prilog 4. Protokoli provedenih intervjua

Prilog 5. Centar za kulturu Trešnjevka i Centar za kulturu Susedgrad

Prilog 6. Udruge, građanske inicijative i platforme uključene u istraživanje

Prilog 7. Financijska sredstva namijenjena za realizaciju akcija na području GČ Trešnjevka-sjever i GČ Stenjevec u 2017. godini

Prilog 8. Broj izvedenih akcija na području GČ Trešnjevka - sjever u razdoblju 2013.-2016.

Prilog 9. Broj izvedenih akcija na području GČ Stenjeve u razdoblju 2013.-2016.

1. Uvod

Danas je grad središte velikih upravnih, financijskih, obrazovnih, znanstvenih, kulturnih i zabavnih organizacija i institucija. On je isto tako središte informacija i niza djelatnosti, a vanjski izraz te velike koncentracije sadržaja je neprekidno povećanje dimenzije izgradnje urbanih struktura. No, ono što daje stvarni značaj gradu su osjećaj zajednice te zajedničke potrebe i želje stanovnika kojima treba odgovarati. Prema tome, glavnim ciljem se tako određuje ostvarivanje privlačnog, humanog, funkcionalnog i zdravog urbanog prostora.

Grad se može promatrati, pa tako i razumijeti, jedino kroz vezu onoga što stanovnici žele. Ako on ne odgovara tim željama, potrebna je njegova promijena. Prema tome, mnogi gradovi tako nastoje ostati gradovi „po mjeri čovjeka“ (Šarinić, Čaldarović, 2015:172). Upravo zato, otvaraju se brojne rasprave o novim oblicima predstavljanja i uključivanja građana u planiranje i oblikovanje grada u kojima se poseban naglasak stavlja na ostvarivanje prava svih stanovnika na aktivno sudjelovanje bez obzira na dob, podrijetlo, rasu, vjeru, društveni, ekonomski ili pak politički položaj. Takva prava uključuju međusobno povezivanje različitih funkcija gradskog života, razne kulturne mogućnosti, društveni razvoj te slobodu kretanja. Također, se odnose i na osiguravanje rada, sigurnosti, dobrobiti, obrazovanja, kulture i povijesti (Pegan, Jukić, 2001:52).

Pojavljuje se pitanje kako možemo promijeniti grad koji više ne odgovara željama građana te stoga mnogi autori govore o stvaranju „dobrog grada“ („good city“), „pravednog grada“ („just city“) i ostvarivanju „prava na grad“ („the right to the city“). Raspravu o važnosti participacije građana u transformaciji urbanog života započeo je 1968. godine Lefebvre u svojem radu „Le Droit a la Ville“ u kojem spominje koncept pravo na grad. Ono uključuje pravo građana da neprestano mijenjaju sve aspekte urbanog prostora prema svojim potrebama. Sloboda u gradu ne odnosi se samo na pravo pristupa strukturama koje već postoje u njemu, već i pravo na promijenu istih prema željama stanovnika. Pravo na grad je aktivno pravo za stvaranjem drugačijeg grada prema kolektivnim potrebama i željama stanovnika. Ono uključuje preoblikovanje našeg svakodnevnog života i nezadovoljavajućih fizičkih formi grada (Harvy, Potter prema Marcuse, et.al., 2009:49). Idejom prava na grad bavila se i Fainstein u svojim radovima gdje naglašava kako se ono odnosi na razvitak privlačnog i održivog grada, ali uključuje i participaciju stanovnika u tom razvoju. To je pravo na pristup i korištenje javnih urbanih prostora i pravo na direktnu participaciju u političkim urbanim

procesima. Harvey se, također, osvrće na koncept prava na grad u kojima tvrdi kako to pravo je više od prava na individualni pristup resursima koji izgrađuju grad. To je pravo na promjenu nas samih preoblikovanjem grada. Pravo na grad znači pravo na sudjelovanjem građanstva u cijelom urbanom procesu (Harvey, 2008:2).

Pravo na grad, pravedni grad i dobar grad su oblici sa zajedničkom željom za rekonstrukcijom političkih i moralnih veza između naseljenosti, društvenih uvjeta i društvene pravde. Dijelevi i zajednički cilj, a to je razvoj konceptualnog aparata koji bi služio kao vodič pri stvarnoj proizvodnji urbanog prostor (Connally, Steil prema Marcuse, et al., 2009:8). Autori ovih koncepata zahtijevaju pravo na prisutnost u prostoru, ali i ono za stvaranjem novih prostora koji će dovesti do razvoja dostojanstvenog i značajnog života. Ako urbani prostor reproducira socijalne odnose razvijene u njemu, urbani građani ne mogu imati nikakvu slobodu bez slobode i prava na oblikovanje njihove okoline (Fainstein prema Marcuse, et al., 2009:30). Stvaranje grada koji odgovara svim potrebama svojih stanovnika jedino je moguće ako je uspostavljen primjeren stupanj demokracije u kojem građani stvarnim sudjelovanjem u donošenju odluka o poboljšanju uvjeta života u gradovima usmjeravaju odluke lokalne vlasti. Sukladno tome, u radu se naglasak stavlja na strukture koje su građanima dostupne za ostvarivanje njihovog prava na aktivnu participaciju u planiranju i izgradnji lokalnih zajednica.

2. Participacija građana u urbanom planiranju

U suvremeno doba pojavljuju se novi oblici predstavljanja i sudjelovanja javnosti u kreiranju i provedbi politika koje utječu na njihov život u lokalnoj zajednici. Prema tome, na prijelazu u 2000-te pojavljuje se doktrina dobrog upravljanja koja je nastala na temeljima kritike prethodnih politika upravljanja gradom koje su dovele do zanemarivanja prava građana. Zbog toga su značajne međunarodne organizacije (Organizacija ujedinjenih naroda, Europska unija, Organizacija za europsku suradnju i razvoj) počele zagovarati dobro upravljanje. Načela dobrog upravljanja odnose se na otvorenost, participaciju građana, odgovornost, djelotvornost i usklađenost (koherentnost). Građani su ti koji sve više zahtijevaju veću transparentnost i odgovornost institucionalnih predstavničkih tijela kao i mogućnost većeg sudjelovanja javnosti u razradi provedbeno-političkih smjernica koje utječu na njihov svakodnevni život (OECD, 2004:14).

Participacija građana uključuje pravo svih pojedinaca na informiranje i pravo na priliku da iznesu svoj pogled na odluke institucionalnih tijela. Uključivanje građana u kreiranje provedbenih politika ključni je element dobrog upravljanja gradskim sredinama. Za institucionalna tijela to predstavlja mogućnost dobivanja informacija, sagledavanja situacije i mogućih rješenja iz više izvora te povećava kvalitetu donesenih odluka. Također, angažiranje javnosti doprinosi izgradnji povjerenja u predstavnička tijela čime se podiže i kvaliteta demokracije i jača građanska sposobnost donošenja odluka. Nadalje, organizacije i individue donose vrijedno znanje i inovativne ideje o svojoj zajednici koje može povećati kvalitetu planova. Važan element uspješne participacije građana je omogućavanje dovoljno vremena i fleksibilnosti za nove ideje i prijedloge građana kao i potrebnih mehanizma za njihovu integraciju u procese kreiranja provedbenih politika. Angažiranje građana i njihovo aktivno sudjelovanje zahtjeva specifična sredstva kako bi se omogućilo učenje, raspravljanje i sastavljanje prijedloga (npr. forumi građana, građanski odbori) (OECD, 2004:19,20). Iako participacija zahtijeva duže vrijeme razvoja procesa planiranja te podiže financijske troškove, ona dovodi do lakšeg dogovora i implementacije planova (Brody, Godschalk, Burby, 2003:246).

Temeljni preduvjet za participiranje građana je pristup informacijama. Za jačanje odnosa s građanstvom, od izuzetne je važnosti, da institucionalna tijela vode brigu da informacije budu potpune, pouzdane, relevantne, lako dostupne i razumljive. Informiranje se definira kao jednosmjerni odnos koji obuhvaća kako pasivan pristup informaciji prema zahtjevu građana, tako i aktivne mjere vladajućih tijela kojima građanima prenose relevantne informacije (npr. web stranice). Konzultiranje se smatra dvosmjernim odnosom koji obuhvaća i povratnu informaciju građana institucionalnim tijelima. Ono se temelji na prethodno postavljenoj definiciji problema o kojoj se traži mišljenje građana te povratnoj informaciji građana. U ovakvom odnosu vlasti su te koje definiraju probleme za konzultiranje, postavljaju pitanja i rukovode cijelim procesom, dok su građani pozvani da iznesu svoja mišljenja i stavove o temi rasprave. Glavna svrha konzultiranja je poboljšanje procesa odlučivanja osiguravanjem da su odluke čvrsto utemeljene na dokazima, da uzimaju u obzir stajališta i iskustva onih na koje se odnose, da se razmotre inovativne i kreativne opcije i da nova rješenja budu funkcionalna. Aktivna participacija građana je pak odnos koji se temelji na partnerstvu s tijelima vlasti. Građani se aktivno uključuju u definiranje procesa i sadržaja provedbene politike. Prema tome, kod aktivnog uključivanja građana, priznaje im se jednakost i sposobnost za sudjelovanjem u sastavljanju dnevnog reda, predlaganju i definiranju mogućih rješenja

premda tijela vlasti i dalje zadržavaju odgovornost za konačnu odluku ili formiranje provedbene politike. No, prijedlozi građana moraju biti uzeti u obzir prilikom donošenja konačne odluke. Kod angažiranja u aktivno davanje informacija može se koristiti čitav niz različitih sredstava (npr. godišnja izvješća, brošure, letci) i mehanizma isporuke koji mogu biti direktni (npr. informativni centri, besplatne telefonske linije) ili indirektni (npr. obavjesti u medijima, reklame, organizacije civilnog društva). Institucionalna tijela vlasti koriste se i različitim sredstvima traženja povratnih informacija od građana (npr. ispitivanja javnog mijenja, javne rasprave, fokus grupe, radionice) (OECD, 2004:13,23,24,25).

Bez obzira na brojnu stručnu literaturu koja se bavi problemom i potrebom ostvarivanja participacije građana u procesu urbanog planiranja i uređivanja lokalnih zajednica i dalje se ne pridaje dovoljno pozornosti uključivanju građana, a time i njihovih interesa i potreba u konačne odluke. Konzultiranje i mogućnost građana da daju povratne informacije u vezi političkih prijedloga je usponu, ali odvija se sporijim tempom. Aktivno sudjelovanje i naponi da se građane uključi u stvaranje politike na partnerskoj osnovi su još uvijek vrlo rijetki. Vlasti mogu koristiti informiranje, konzultiranje i aktivno participiranje građana kako bi povećale kvalitetu, vjerodostojnost i legitimnost svojih odluka, no time mogu proizvesti i suprotan učinak ako građani razviju osjećaj da njihovi naponi da budu uključeni u proces nemaju nikakav utjecaj na odluke koje se donose. Također, institucionalna tijela mogu provoditi informiranje, konzultiranje i aktivno participiranje kako bi odgodile zahtjevnije odluke kroz produljene rasprave; usmjerile kritike u drugom pravcu započevši konzultacije, ali bez prave namjere da se građane uključe u konačnu odluku te također kako bi podijelile odgovornost za teške ili neomiljene političke odluke. Istovremeno, građani često ne pokazuju veliki interes za sudjelovanjem u procesima konzultiranja i participiranja. Njihova odluka se ponekad temelji na razlozima kao što su nedostatak informacija o određenom problemu, zaključak da taj problem nije predmet njihova interesa ili pak da njihovi komentari neće imati veliki utjecaj na konačno donesenu odluku (OECD, 2004:22,23).

2.1. *Top-down i bottom-up strategije u planiranju grada*

Prilikom rasprava o različitim strategijama uključivanja javnosti u procese planiranja i donošenje odluka važnih za lokalnu zajednicu govori se o *bottom-up* i *top-down* pristupu¹. *Top-down* pristup zahtjeva da lokalna vlast prihvati programe participacije građana u procese planiranja, no postoji mala količina informacija koja govori kako bi to trebalo izgledati. Prema tome o specifičnim karakteristikama takvog programa participacije slobodno odlučuje lokalna vlast. Glavno sredstvo participacije u ovim situacijama su javne rasprave i različiti oblici objava vezane uz temu rasprava o kojoj odlučuju isključivo institucionalna tijela. Suprotno tome, govori se o *bottom-up* pristupu lokalnom planiranju koji uključuje participaciju različitih grupa sudionika. U planiranju lokalne zajednice zahtjeva se uključivanje javnosti u vrlo ranoj fazi te da participacija bude kontinuirana tijekom cijelog procesa planiranja i donošenja odluka. Od lokalnih vlasti zahtjeva se da pružaju širenje prijedloga i alternativa, prilike za pisane komentare, javne sastanke, otvorene rasprave, programe komunikacije, informacije te odgovaranje na komentare javnosti. *Bottom-up* pristup nudi širok raspon tehnika uključivanja različitih grupa sudionika, odnosno pokazuje veći stupanj inkluzije od *top-down* modela, što dovodi do razvoja suradničkog odnosa s građanima. Pretpostavlja se kako upravo suradnički oblik uključivanja građana rezultira boljim ishodima od jednosmjerne komunikacije koju karakterizira manji stupanj uključenosti usmjerene na informiranje i edukaciju građana. Razvoj suradničkog pristupa dovodi do većeg stupnja razumijevanja informacija, proizvođenja novih ideja za rješavanje problema od strane građana te dovodi do konsenzusa što se tiče smjera akcija i dugoročnog prihvatanja sadržaja plana (Brody, et al., 2003:249).

Čaldarović i Šarinić (2017) predlažu kombinaciju *top-down* i *bottom-up* strategija u planiranju grada. Participativno planiranje traži različite vrste edukacija, vođenja i tehničke pomoći u usmjeravanju zahtjeva građana pošto oni često znaju biti konfuzni, nedovoljno jasni i stručni. Različiti urbani projekti zahtjevaju i različiti stupanj uključivanja javnosti i lokalne zajednice u njihovu realizaciju. U nekim projektima nije potrebno da građani budu uključeni u

¹ Temeljna postavka *bottom-up* strategije je ostvarivanje rane i kontinuirane participacije građana u procesu urbanog planiranja. Najčešći nositelji ove strategije su različite udruge i inicijative građana (vaninstitucionalna participacija) koje svojim radom nastoje ukazati na interese samih stanovnika te njihovo znanje i potrebe ugraditi u konačne planove uređenja i razvoja lokalnih zajednica. Mišljenje i prijedlozi građana uključuju se od najranijijih faza procesa planiranja (definiranje problema) te konačne odluke se temelje na zajedničkom dogovoru između građana, struke i lokalnih vlasti. S druge strane, kod *top-down* strategije lokalne vlasti su te koje zadržavaju svo pravo definiranja problema i donošenja konačnih rješenja vezanih za uređivanje lokalnih zajednica. Građane se obavještava samo o konačnim planovima u obliku javnih rasprava.

apsolutno sve faze kao što su npr. neki izrazito stručni dijelovi. No, kada se govori u oblikovanju prostora kao što je kvart važno je kontinuirano uključivanje stanovnika u svim fazama od planiranja do same izvedbe. Na taj način stanovnici promjene u svojoj neposrednoj lokalnoj zajednici doživljavaju svojim te ne osjećaju kako su im nametnute od strane nekih drugih aktera. Prema tome, kombinacija top-down i bottom-up strategije donosi velike prednosti kao što su transparentnost procesa, afirmativni stav zajednice, dobar odnos prema prostoru i nakon promjena te potrebno znanje za oblikovanjem najboljeg urbanističkog rješenja (Čaldarović, Šarinić, 2017:57,58).

Prema Brody, Godschalk i Burby (2003) postoji nekoliko kritičnih točaka koje moraju biti uzete u obzir prilikom definiranja participacijskih programa. Potrebno je razraditi i pripremiti planove programa participacije građana koji će sadržavati smjernice za uključivanje građana i osiguravanje sudionicima prilike za iznošenjem svojih interesa tijekom procesa planiranja i donošenja odluka. Glavna komponenta kvalitetnog programa participacije građana je definiranje ciljeva. Ciljevi uključuju građanske preferencije i vrijednosti koje se identificiraju kroz proces komunikacije lokalnih vlasti i javnosti te edukaciju građana o problemima koji se pojavljuju u zajednici. Nadalje, važan element je određivanje faze u kojoj započeti s uključivanjem građana u proces planiranja te određivanje ciljne grupe (npr. svi građani, mladi, stari). Na planerima je da prepoznaju koji doprinos koja grupa sudionika može donijeti razvoju plana te raditi na uključivanju upravo tih sudionika. Uključivanje neizbježnih grupa dovodi do višeg stupnja participacije građana i donosi samom planiranju (u obliku sredstava i znanja) višu kvalitetu konačnog plana. Važno je osigurati uključenost građana od najranije faze procesa kako bi došlo do učinkovite implementacije znanja i interesa zajednice u konačan plan. Kako bi se osiguralo značajno uključivanje građana ono mora biti rano, često i kontinuirano. Rana participacija građana uključuje znanje zajednice u proces kada je to najviše potrebno, prije nego je donesen konačan plan. Ona dovodi do toga da planovi reflektiraju javna viđenja i preferencije. Participacija koja započinje tek u završnim fazama može dovesti do razvoja suparničke atmosfere koja rezultira smanjenom potporom javnosti u provođenju konačnog plana. Također, vrlo je važno odrediti tip informacija i tehnike njihovog širenja. Građanima, kako bi mogli donositi ili utjecati na odluke, potreban je pristup potrebnim informacijama. Informacije bi trebale biti široko dostupne i visoko integrirane u sve faze procesa razvoja plana. Bez obzira na sve teškoće, pružanje informacija građanima je sastavni element njihove participacije. Najraširenija tehnika koja se koristi su javne rasprave dok ostale su otvoreni sastanci, radionice, odbori za savjetovanje građana, edukacije i ankete

u kućanstvima. Općenito, što je više različitih vrsta sastanka organizirano, veći broj različitih grupa sudionika uključuje se u planiranje. Kao što je i očekivano, korištenje tehnika koje uključuju građane i potiču dvosmjernu razmjenu informacija dovode do najvećeg stupnja participacije građana. Što je veći broj informacija i veći broj različitih oblika njihovog prijenosa, to je veći broj različitih sudionika koji se aktivno uključuju u proces. Ovo pokazuje kako informacije ohrabruju građane da postanu aktivni sudionici i imaju važan utjecaj na konačan ishod procesa (Brody, et al., 2003:259,260).

3. Participacija građana u urbanom planiranju u gradu Zagrebu

Institucionalni oblici participacije putem kojih građani Zagreba sudjeluju u odlučivanju o poslovima, koji neposredno i svakodnevno utječu na njihov život i rad u užim lokalnim zajednicama, su gradske četvrti i mjesni odbori. Mjesna samouprava regulirana je Ustavom (čl.133/4.); Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (ZLPS; čl.57-66.); Zakonom o Gradu Zagrebu (ZGZ; čl. 17. i 18.) i detaljnije Statutom Grada Zagreba (čl. 77.-103.,110.-112.) koji se odnose na uređivanje komunalne i društvene djelatnosti na području grada (Hrženjak, 2011:50).

Grad Zagreb funkcionirao je kao jedinstvena potpuno centralistički vođena jedinica sve do potkraj 1990-tih. Na sjednici Gradske skupštine 11. studenog 1997. godine predloženo je osnivanje mjesne samouprave na području Grada Zagreba. Prema tom prijedlogu mjesna uprava se trebala ustrojiti na dvije razine (gradske četvrti i mjesni odbori). Na toj sjednici predloženi su poslovi i zadaće koje bi samostalno trebale obavljati gradske četvrti kao i broj vijećnika u pojedinim gradskim četvrtima. Ovi su prijedlozi prihvaćeni i ugrađeni u Statut Grada Zagreba 14. prosinca 1999. godine. Time je na području grada osnovano 17 gradskih četvrti dok mjesni odbori, njih 218, ustrojeni su tek 2009. godine. U gradu Zagrebu tako su do 2009. godine funkcionirale samo gradske četvrti koje su se isključivo bavile tkz. malim komunalnim akcijama (Hrženjak, 2011:44,45).

Prema Statutu Grada Zagreba gradska četvrt osniva se za područje koje predstavlja gradsku, gospodarsku i društvenu cjelinu, a koje je povezano zajedničkim interesima građana. Sukladno tome, osnovano je 17 gradskih četvrti u kojima građani ostvaruju svoje pravo na mjesnu samoupravu. Tijela gradske četvrti su vijeće gradske četvrti i predsjednik vijeća. Broj

članova vijeća ovisi o broju stanovnika gradske četvrti te mandat članova vijeća traje četiri godine. Članove vijeća biraju građani s područja gradske četvrti na temelju općeg biračkog prava na neposrednim izborima (Statut Grada Zagreba, čl. 80.,81.).

Vijeća gradskih četvrti imaju pravo samostalno odlučiti o izboru predsjednika i potpredsjednika vijeća². Za obavljanje svojih poslova predsjednik odgovara vijeću dok za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Grada Zagreba, koji su povjereni vijeću gradske četvrti, predsjednik vijeća odgovara gradonačelniku Grada Zagreba. Vijeće gradskih četvrti ima određen opseg dužnosti i poslova koje samostalno može obavljati. Odlučuje o donošenju pravila gradskih četvrti, financijskih planova i planova malih komunalnih akcija te utvrđivanju prioriteta u njihovoj realizaciji. Statutom je određeno da vijeće gradske četvrti predlaže koncept razvoja svoga područja u okviru razvojnog plana Grada Zagreba; predlaže rješenja od interesa za svoje područje u postupcima izrade i donošenja prostornih i drugih planskih dokumenata i njihova ostvarivanja; brine o uređivanju naselja, kvaliteti stanovanja, komunalnim objektima i infrastrukturi, te obavljanju komunalnih i drugih uslužnih djelatnosti od značaja za gradsku četvrt. Gradske četvrti imaju zadaću sazivanja mjesnih zborova građana te ostvarivanja suradnje s civilnim udrugama koje djeluju na njihovom području o pitanjima od interesa za građane. Vrlo važna je i njihova uloga u usklađivanju rada mjesnih odbora, ali i ostvarivanje suradnje s drugim gradskim četvrtima na području Grada Zagreba, a osobito s onim susjedima³ (Statut Grada Zagreba, čl. 79.,80.,81.,82.).

Na području gradskih četvrti, kao najniže institucionalne jedinice, osnivaju se mjesni odbori. „Mjesni se odbor osniva za pojedini dio gradske četvrti, pojedino naselje ili više međusobno povezanih manjih naselja, ili dio većeg naselja koji u odnosu na ostale dijelove čini zasebnu, razgraničenu cjelinu“. Na području gradskih četvrti osnovano je 218 mjesnih odbora. Inicijativu i prijedlog za osnivanje mjesnog odbora na nekom području mogu dati sami građani i njihove organizacije i udruženja ili pak vijeća gradskih četvrti (Statut Grada Zagreba, čl. 93,94.).

Tijela mjesnog odbora su vijeće mjesnog odbora, čije članove biraju svi građani s pravom glasa koji imaju prebivalište na području mjesnog odbora, i predsjednik vijeća mjesnog

² Ovlasti predsjednika vijeća gradske četvrti uključuju predstavljanje gradske četvrti i vijeća gradske četvrti; sazivanje sjednice vijeća, predlaganje dnevnog reda, predsjedanje sjednicama vijeća i potpisivanje akta vijeća; provođenje i osiguravanje provođenja odluka vijeća te izvještavanje o provođenju odluka vijeća; surađivanje s gradonačelnikom i predsjednikom Gradske skupštine; brigu o provedbi akata što se odnose na rad gradske četvrti; sudjelovanje u provođenju mjera civilne zaštite; informiranje građana o pitanjima važnima za gradsku četvrt; koordiniranje rada predsjednika mjesnih odbora na području gradske četvrti.

³ Detaljnije o poslovima Vijeća gradske četvrti vidi u Statutu Grada Zagreba (čl. 82.,83.,84.).

odbora⁴, koga članovi vijeća biraju iz svojih redova (Službena stranica grada Zagreba). Vijeće mjesnog odbora ima 7 članova te mandat članova vijeća mjesnog odbora i predsjednika vijeća traje četiri godine. Što se tiče ovlasti i načina rada vijeća mjesnog odbora, Statutom Grada Zagreba propisano je da vijeće donosi pravila mjesnog odbora te donosi program rada i izvješće o radu. Ono razmatra pitanja koja neposredno i svakodnevno utječu na život i rad stanovnika koji žive na području određenoga mjesnog odbora, a posebno u vezi s uređivanjem naselja, zadovoljavanjem zdravstvenih, kulturnih i sportskih potreba stanovnika. Vijeće mjesnog odbora predlaže mjere za unapređivanje uvjeta života i rada tijelima nadležnim za njihovo rješavanje te predlaže vijeću gradske četvrti plan malih komunalnih akcija za svoje područje⁵.

Prema dokumentima vezanima uz lokalnu samoupravu, može se zaključiti i velika važnost suradnje jedinica samouprave međusobno, ali i sa Gradskim poglavarstvom i civilnim udrugama koje djeluju na njihovom području. Obavezna je suradnja mjesnih odbora i gradskih četvrti, ali i gradske uprave u vezi planiranja i rješavanja svih pitanja koja su od zajedničkog interesa za građane. Stručna priprema planova i rješavanje problema na najkvalitetniji način zahtjeva suradnju svih stručnih službenika gradskih ureda. Sredstva za rad vijeća mjesnih odbora i gradske četvrti osiguravaju se u gradskom proračunu u okviru sredstva za rad gradske četvrti. Nadzor nad zakonitošću rada tijela gradske četvrti i tijela mjesnog odbora obavlja Gradsko poglavarstvo. Gradsko poglavarstvo je to koje može raspustiti vijeće gradskih četvrti ili pak vijeće mjesnog odbora u slučaju ako ono krši Statut, pravila gradske četvrti, odnosno mjesnog odbora, poslovnik o svom radu, ne donese financijski plan ili završni plan te ako ne izvršava povjerene mu poslove. Predsjednik vijeća gradske četvrti, odnosno mjesnog odbora, dužan je sve akte vijeća dostaviti gradskom upravnom tijelu nadležnom za mjesnu samoupravu (Statut Grada Zagreba, čl.106). Gradska upravna tijela, prije donošenja ili pak realizacije odluke o pitanjima važnim za pojedinu gradsku četvrt, dužna su zatražiti i saslušati mišljenje vijeća gradskih četvrti. Ovo se odnosi na mišljenja vezana uz gospodarska pitanja; plan uređivanja javnih površina; osnivanje i premještanje ustanova; uređivanje prometa; korekciju granica te uz sva druga pitanja koja su važna za gradsku četvrt. Gradska upravna tijela tako moraju informirati vijeća gradskih četvrti

⁴ Ovlasti predsjednika vijeća mjesnog odbora uključuju predstavljanje mjesnog odbora; sazivanje sjednice vijeća, predlaganje dnevnog reda, predsjedanje sjednicama vijeća i potpisivanje akta vijeća; provođenje i osiguravanje provođenja odluka vijeća; surađivanje s predsjednikom vijeća gradske četvrti; sudjelovanje u provođenju mjera civilne zaštite; informiranje građana o pitanjima važnim za mjesni odbor. Predsjednik vijeća mjesnog odbora za svoj je rad odgovoran vijeću mjesnog odbora, a za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Grada Zagreba, koji su povjereni vijeću mjesnog odbora, odgovara gradonačelniku grada Zagreba.

⁵ Detaljnije o poslovima Vijeća mjesnog odbora vidi u Statutu Grada Zagreba (čl.98.)

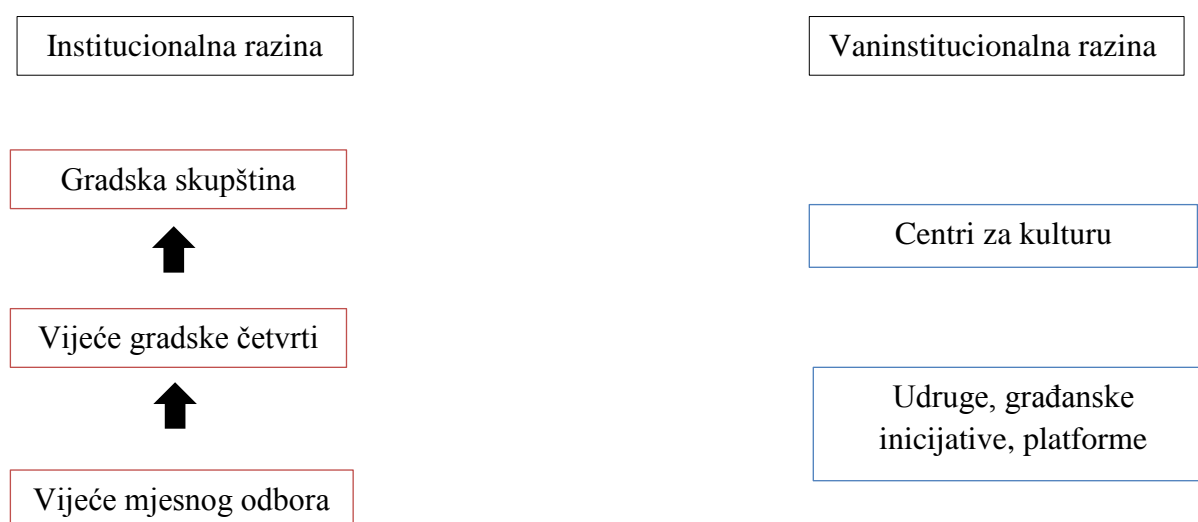
o pitanjima u vezi s planiranjem razvoja Grada, programima gradske uprave, zaštitom okoliša, gradnjom objekata na području gradske četvrti i drugim pitanjima koja su važna za područje djelovanja gradskih četvrti. Gradonačelnik, predsjednik Gradske skupštine i predsjednici vijeća gradskih četvrti čine koordinaciju na čelu koje se, prema dogovoru, izmjenjuju gradonačelnik i predsjednik Gradske skupštine. Koordinacija raspravlja o pitanjima važnima za gradske četvrti i o sukobu interesa gradskih četvrti i Grada kao cjeline, najmanje dva puta godišnje (Službena stranica Grada Zagreba). Od velike važnosti je i suradnja mjesnih odbora i gradskih četvrti u njihovom djelovanju. Predsjednici vijeća mjesnih odbora i predsjednik vijeća gradske četvrti čine koordinaciju gradske četvrti. Na čelu koordinacije je predsjednik vijeća gradske četvrti. Koordinacija raspravlja o pitanjima važnim za mjesne odbore i gradsku četvrt. Vrlo važno je ovdje napomenuti da u ostvarivanju svoje uloge gradske četvrti i mjesni odbori trebaju uzeti u obzir uvažanje interesa grada Zagreba kao cjeline (Službena stranica grada Zagreba).

Osim zakonodavnih dokumenata, mjesna samouprava ostvaruje se i putem različitih oblika neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju i izjašnjavanju o pitanjima iz samoupravnog djelokruga gradskih četvrti i mjesnih odbora (Hrženjak, 2011). Prema Statutu Grada Zagreba oblici neposrednog sudjelovanja građana u pitanjima vezanim uz lokalne poslove jesu lokalni referendum, mjesni zborovi građana, predstavke, prijedlozi i pritužbe građana (Statut Grada Zagreba, čl.124.). Cilj sazivanja mjesnih zborova je izjašnjavanje građana o pitanjima lokalnog značaja, rasprava o potrebama i interesima građana te davanje prijedloga za rješavanje lokalnih problema koji utječu na život stanovnika tog područja. Pravo sudjelovanja na mjesnim zborovima imaju građani sa prebivalištem na području za koje je sazvan taj mjesni zbor građana. Pravo sazivanja ovakvih zborova građana ima vijeće mjesnog odbora, odnosno vijeće gradske četvrti, ali i Gradska skupština radi rasprave o pitanjima od interesa za Grad Zagreb u cjelini. Odluke donesene na ovim zborovima obavezne su za vijeće mjesnog odbora odnosno vijeće gradske četvrti, ali ne obavezuju i Gradsku skupštinu. Mišljenja i prijedloge izražene na zborovima, Gradska skupština i druga tijela Grada Zagreba, dužni su uzeti u obzir prilikom rasprave o pitanju na koja se ona odnose. Tijela mjesne samouprave dužna su zborovima građana dati povratnu informaciju što se tiče njihovih prijedloga. U oblike neposrednog sudjelovanja građana ubrajaju se i predstavke, prijedlozi i pritužbe građana. Građani ih imaju pravo podnositi tijelima Grada Zagreba te ih mogu podnositi oni građani koji imaju biračko pravo i prebivalište na području grada. Institucionalna tijela dužna su u službenim prostorima na vidljivom mjestu osigurati potrebna

tehnička i druga sredstva za podnošenje predstavlki i pritužbi te omogućiti i njihovo usmeno podnošenje. No, ovakve pritužbe ne obvezuju upravna tijela grada kojim se podnose (Statut Grada Zagreba, čl.127.-129, 131.-135.)⁶.

Participacija građana, osim preko institucionalnih tijela, može se ostvariti i vaninstitucionalnim participativnim alatima. Ona uključuje različite civilne udruge, inicijative, građanske platforme, ali i centre za kulturu koji djeluju na području lokalne zajednice s ciljem njezinog uređenja i podizanja kvalitete života.

Slika 1. Institucionalna i vaninstitucionalna participativna struktura

4. Ciljevi istraživanja

Institucionalni oblici participacije putem kojih građani grada Zagreba sudjeluju u odlučivanju o poslovima, koji neposredno i svakodnevno utječu na njihov život i rad u užim lokalnim zajednicama, su gradske četvrti i mjesni odbori. Uz instiucionalne oblike participacije građani na odluke lokalnih vlasti mogu utjecati i preko vaninstitucionalnih participativnih struktura kao što su udruge, građanske inicijative i platforme.

Prema tome, ovo istraživanje obuhvaća analizu sudjelovanja građana u procesima planiranja i uređivanja lokalnih zajednica kroz suradnju mjesnih odbora, gradskih četvrti, inicijativa i udruga građana te centara za kulturu na primjeru dviju zagrebačkih gradskih

⁶ O neposrednim oblicima uključivanja građana vidi više u Statutu Grada Zagreba čl. 124.-135.

četvrti Trešnjevka-sjever i Stenjevec. Cilj ovoga rada je istražiti načine na koje se koriste participativne strukture (institucionalna participacija kroz mjesne odbore i gradske četvrti te ona vaninstitucionalna kroz različite inicijative i udruge građana) koje stoje na raspolaganju građanima u lokalnoj zajednici te postoji li neiskorišteni potencijal za participaciju u lokalnoj sredini. U središtu istraživanja je proces predlaganja i donošenja odluka važnih za lokalnu zajednicu kako bi se ustanovilo tko (pojedinci, udruge, lokalna samouprava) i na koji način sudjeluje u tom procesu te koliki je njihov utjecaj na konačne odluke koje se donose u gradskoj upravi, a tiču se određene gradske četvrti. Pažnja je usmjerena i na zahtjeve koji se najčešće prihvaćaju i provode te da li se zahtjevi i odluke tijela gradskih četvrti i mjesnih odbora razlikuju od onih koje ističu građani preko civilnih udruga.

Svrha ovog istraživanja je unaprijeđivanje fonda spoznaja o efikasnosti upravljanjem gradom, o demokratizaciji odlučivanja te direktnom uključivanju građana u planiranje neposredne okolice života u suvremenom gradu.

5. Metodologija istraživanja

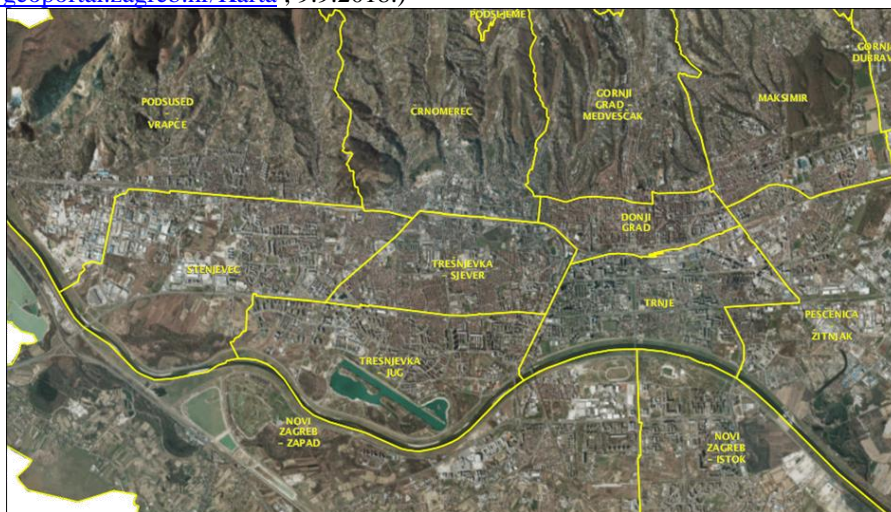
Područje istraživanja obuhvaćalo je zagrebačke gradske četvrti Trešnjevka – sjever i Stenjevec. Gradska četvrt Trešnjevka – sjever smještena je na zapadnom dijelu grada Zagreba te je omeđena gradskim četvrtima Donji grad, Trnje, Trešnjevka – jug, Črnomerec i Stenjevec. Na njezinom području osnovano je deset mjesnih odbora. To su MO „Antun Mihanović“, MO Ciglenica, MO „Dr. Ante Starčević“, MO Ljubljanka, MO „Nikola Tesla“, MO Pongračevo, MO Rudeš, MO „Samoborček“, MO „Silvije Strahimir Kranjčević“ te MO Stara Trešnjevka. Prema evidenciji prebivališta iz 2009. godine na području gradske četvrti Trešnjevka - sjever živi 62 371 stanovnik⁷. Gradska četvrt Stenjevec smještena je na zapadnom dijelu Grada Zagreba te graniči sa gradskim četvrtima Podsused – Vrapče i Črnomerec na sjeveru, Trešnjevka – sjever na istoku, Trešnjevka – jug na jugoistoku i Novi Zagreb – zapad na jugu, na Savi. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine na ovom području živi 51 390 stanovnika. Na području gradske četvrti Stenjevec osnovano je šest mjesnih odbora. To su MO Malešnica, MO „Matija Gubec“, MO Stenjevec – jug, MO Špansko – jug, MO Špansko – sjever i MO Vrapče – jug (Službena stranica Grada Zagreba)⁸.

⁷ Vidi Prilog 1.

⁸ Vidi Prilog 2.

Slika 2. Područje istraživanja - gradske četvrti Trešnjevka – sjever i Stenjevec

(Izvor: <https://geoportal.zagreb.hr/Karta> , 9.9.2018.)

U svrhu izrade rada provedno je kvalitativno istraživanje u kojem su korištene, kao glavne metode, analiza relevantne dokumentacije i polustrukturirani intervju. Analizom su obuhvaćeni Plan malih komunalnih aktivnosti za 2018. godinu, Realizacija Plana malih komunalnih aktivnosti u 2017. i Realizacija malih komunalnih akcija u razdoblju 2013.-2016. godine za obje gradske četvrti. Podaci prikupljeni analizom sadržaja nadopunjeni su polustrukturiranim intervjuima koji su provedeni s članovima vijeća gradskih četvrti i mjesnih odbora (Trešnjevka-sjever, Stenjevec) te predstavnicima udruga građana relevantnih za ovo područje i centara za kulturu (Centar za kulturu Trešnjevka i Centar za kulturu i obrazovanje Susedgrad). Intervjui s predstavnicima su provedeni u razdoblju od svibnja do rujna 2017. godine. Ukupan broj sudionika intervjuja je 14⁹. Teme intervjuja obuhvaćale su oblike suradnje sa stanovnicima; najistaknutije probleme područja gradskih četvrti Trešnjevka-sjever i Stenjevec; oblike i zadovoljstvo suradnjom unutar institucionalne razine participacije građana, ali i suradnjom s vaninstitucionalnim strukturama te prepreke u uspješnijem radu i ostvarivanju aktivnog uključivanja građana u procese planiranja lokalnih zajednica¹⁰.

Istraživanjem se nastojalo obuhvatiti po četiri člana različitih gradskih četvrti te četiri člana različitih mjesnih odbora (po dva člana MO i dva člana vijeća GČ u svakoj gradskoj četvrti), dva zaposlenika centara za kulturu (jedan po svakoj gradskoj četvrti) te po jedan predstavnik najaktivnijih udruga na području planiranja i uređivanja lokalnih zajednica. No, zbog neraspoloživosti i izrazite nezainteresiranosti predstavnika institucionalne razine participacije građana u urbanom planiranju broj ispitanika je smanjen. Prema tome, intervjuom su obuhvaćeni po jedan član vijeća gradske četvrti Trešnjevka-sjever i Stenjevec,

⁹ Vidi Prilog 3.

¹⁰ Vidi Prilog 4.

dva člana mjesnog odbora s područja Trešnjevke – sjever te jedan sa područja Stenjevec. Nadalje, provedeni su intervjui sa po jednim predstavnikom iz Centra za kulturu Trešnjevka i Centra za kulturu i obrazovanje Susedgrad¹¹. Provedeni su intervjui s predstavnikom projekta Mapiranje Trešnjevke-nevidljivi kvart, predstavnikom inicijative Akupunktura grada, predstavnikom građanske platforme Zagreb je naš, predstavnikom udruge građana Parktipicacija, predstavnikom političke stranke Za Grad, predstavnikom udruge Zeleni klik te predstavnikom platforme 1POSTOZAGRAD¹².

6. Rezultati istraživanja

6.1. Analiza Planova malih komunalnih aktivnosti za 2018. godinu, Realizacije Planova malih komunalnih aktivnosti u 2017. i Realizacije malih komunalnih akcija u razdoblju 2013.-2016.

Plan komunalnih aktivnosti gradskih četvrti Trešnjevka – sjever i Stenjevec za 2018. godinu sadržava poslove koji se odnose na održavanje komunalne infrastrukture na području njihova djelovanja. Poslovi su podijeljeni u nekoliko kategorija, a to su odvodnja otpadnih voda; vodoopskrba; javnoprometne površine i objekti; igrališta i zelene površine; javna rasvjeta; prostori mjesne samouprave; drugi javni objekti i površine te neraspoređena interventna sredstva. Prema Planu komunalnih aktivnosti Gradske četvrti Trešnjevka – sjever, za realizaciju aktivnosti predviđena su financijska sredstva u iznosu od 13 334 700 kn od toga najviše za kategorije javnoprometne površine i objekti (6 688 900 kn) i igrališta i zelene površine (3 468 000kn). Prema Planu komunalnih aktivnosti Gradske četvrti Stenjevec u 2018. godini predviđena su financijska sredstva u iznosu od 12 233 800 kn. Najviši iznos sredstava predviđen je za realizaciju akcija iz kategorije javnoprometne površine i objekti (4 444 170 kn) te kategorije igrališta i zelene površine (3 821 400 kn). Vidljivo je kako obje gradske četvrti izdvajaju najviše financijskih sredstava za realizaciju akcija iz istih kategorija.

¹¹ Vidi Prilog 5.

¹² Vidi Prilog 6.

Tablica 1. Financijska sredstva predviđena za realizaciju akcija u 2018. na području GČ Trešnjevka – sjever i GČ Stenjevec

Vrsta akcije	Vrijednost u kunama	
	GČ Trešnjevka - sjever	GČ Stenjevec
Odvodnja otpadnih voda	207 200	-
Javnoprometne površine i objekti	6 688 900	4 444 170
Igrališta i zelene površine	3 468 000	3 821 400
Javna rasvjeta	16 900	129 095
Prostori mjesne samouprave	156 000	1 769 955
Drugi javni objekti i površine	2 370 300	1 590 000
Vodoopskrba	-	56 100
Neraspoređena interventna sredstva	427 400	423 080
Ukupno	13 334 700	12 233 800

Na području gradske četvrti Trešnjevka – sjever predviđena je realizacija 77 akcija u 2018. godini. Najviše ih je predviđeno iz kategorije drugi javni objekti i površine (31). Akcije se najčešće odnose na uređenje i obnovu osnovnih škola i njihove okoline. To uključuje uređivanje školskog prilaza, postavljanje „pametnih“ ploča i garderobnih ormarića u osnovnim školama i uređivanje sportskih terena. Slijedeća kategorija s najvećim brojem akcija je javnoprometne površine i objekti (23) za koju je izdvojeno i najviše financijskih sredstava. Najčešće spominjane akcije su uređivanje nogostupa i kolnika, postavljanje vertikalne i horizontalne signalizacije, stupića i uspornika. Što se tiče kategorije igrališta i zelene površine, nabrojano je 19 akcija čija realizacija je predviđena u 2018. godini. Akcije uključuju uređivanje dječjih igrališta na različitim lokacijama, zatim izradu tehničke dokumentacije za uređivanje parkova, parka za pse, vježbališta za odrasle i hortikulturalno uređivanje.¹³

Prema Planu komunalnih aktivnosti u 2018. godini na području gradske četvrti Stenjevec predviđena je ukupno 81 akcija. Od toga najviše je akcija predviđeno u kategoriji igrališta i zelene površine (30) nakon toga slijede kategorije javnoprometne površine i objekti (27), drugi javni objekti i površine (14), prostori mjesne samouprave (6), javna rasvjeta (3) te

¹³ Vidi detaljnije Plan komunalnih aktivnosti gradske četvrti Trešnjevka – sjever u 2018. URL: <http://www1.zagreb.hr/slglasnik/index.html#/akt?godina=2018&broj=090&akt=290DAC4CED4E8977C125827800344580> (11.9.2018.)

samo jedna akcija u kategoriji vodoopskrba. U kategoriji igrališta i zelene površine, u 2018. godini, predviđena je realizacija 30 akcija. Najveći broj akcija uključuje uređivanje dječjih igrališta te postavljanje klupa i košarica za otpatke. Ostale akcije koje se spominju su obnova sportskih igrališta, uređenje javnog prostora oko dječjeg vrtića, uređenje javnog prostora kod boćališ, uređenje skate parka, uređivanje okoliša škole te postavljanje sprava za vježbanje odraslih osoba. Kategorija javnoprometne površine i objekti uključuje 27 akcija čija je realizacija predviđena u 2018. godini, a odnose se na uređivanje nogostupa, kolnika i parkirališta, spuštanje rubnika, postavljanje stupića i prometnih ogledala, rekonstrukciju pješačke staze, uređivanje sportskog igrališta i dječjeg igrališta. Kategorija drugi javni objekti i površine obuhvaća 14 akcija koje uključuju izradu projektne dokumentacije za uređenje sportskih terena na području MO Špansko – jug, za natkrivanje tržnice Špansko, te za izgradnju nogostupa na području MO Špansko – sjever, izgradnju teniskih terena na području MO Špansko – jug te obnovu nogometnog terena na području MO „Matija Gubec“.¹⁴

Tablica 2. Broj akcija čija je realizacija predviđena u 2018. godini na području GČ Trešnjevka – sjever i GČ Stenjevec

Vrsta akcije	Broj akcija	
	GČ Trešnjevka – sjever	GČ Stenjevec
Odvodnja otpadnih voda	1	-
Javnoprometne površine i objekti	23	27
Igrališta i zelene površine	19	30
Javna rasvjeta	1	3
Prostori mjesne samouprave	2	6
Drugi javni objekti i površine	31	14
Vodoopskrba	-	1
Ukupno	77	81

Prema izvješću o realizaciji Plana komunalnih aktivnosti Gradske četvrti Trešnjevka – sjever u 2017. godini za njihovo izvođenje bilo je namijenjeno 14 641 000 kn. Vijeće gradske

¹⁴ Vidi detaljnije Plan komunalnih aktivnosti Gradske četvrti Stenjevec u 2018. URL: <http://www1.zagreb.hr/slglasnik/index.html#/akt?godina=2018&broj=080&akt=EEFA5A34EA7DB2FEC125826A00366164> (11.9.2018.)

četvrti dio ovih financijskih sredstava raspodijelilo je na izvršavanje akcija prenesenih iz 2016. godine te za 91 novu akciju u 2017. godini. Do kraja godine izvršeno je njih 82. Najviše financijskih sredstava izdvojeno je za akcije iz kategorije javnoprometne površine i objekti te igrališta i zelene površine. Za financiranje komunalnih aktivnosti na području Gradske četvrti Stenjevec u 2017. godini bilo je namijenjeno 12 972 000 kn. Vijeće gradske četvrti dio sredstva rasporedilo je za realizaciju obveza iz 2016. godine dok dio na realizaciju 120 novih akcija. Najviše sredstava je izdvojeno za realizaciju akcija iz kategorije igrališta i zelene površine te javnoprometne površine i objekti. Vidljivo je kako i gradska četvrt Trešnjevka-sjever i gradska četvrt Stenjevec izdvajaju najviše financijskih sredstava za akcije iz istih kategorija.¹⁵

Na području Gradske četvrti Trešnjevka – sjever najviše realiziranih akcija je iz kategorije igrališta i zelene površine (34) koje uključuju radove na 7 dječjih igrališta, na 3 sportska igrališta, 3 vježbališta na otvorenom, 14 parkova, jednom parku za pse, okolišu tri dječja vrtića i osnovne škole te izradu projektne dokumentacije za uređivanje vježbališta za odrasle. Nakon toga slijede akcije iz kategorije javnoprometne površine i objekti (27). Ovdje se spominje uređivanje kolnika na 12 lokacija i nogostupa na 13 lokacija te izrada projektne dokumentacije za uređivanje kolnika na dvije lokacije, nogostupa, parkirališta i kružnog toka na po jednoj lokaciji. Slijedeća kategorija prema broju provedenih akcija je drugi javni objekti i površine. Akcije se odnose na različite radove na domu za starije osobe, objektu kulture i vatrogasnom objektu, 6 objekata osnovnih škola i 3 sportska objekta te izrada projektne dokumentacije za radove na vjerskom objektu. Najmanji broj akcija nalazi se u kategoriji objekti mjesne samouprave (6).¹⁶

Na području Gradske četvrti Stenjevec najveći broj realiziranih akcija pripada kategoriji igrališta i zelene površine (74), a uključuje radove na obnovi dječjih igrališta, igrališta osnovnih škola i dječjih vrtića, sportskih igrališta, parkova te samim objektima tri dječja vrtića i osnovne škole. Slijedeća kategorija, sa 34 realizirane akcije, je javnoprometne površine i objekti. Ovdje se radilo o aktivnostima uređivanja kolnika, nogostupa i pješačkih staza. U kategoriji prostori mjesne samouprave izvedeno je pet akcija gradnje i uređenja objekata, a u kategoriji drugi javni objekti i površine četiri akcije koje su se odnosile na radove na klupskom nogometnom igralištu i izradi projektne dokumentacije. Najmanje akcija

¹⁵ Vidi Prilog 7.

¹⁶ Detaljnije vidi Realizacija Plana komunalnih aktivnosti Gradske četvrti Trešnjevka – sjever u 2017. URL: https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/mjesna_samouprava/tre%C5%A1njevka%20sjever/odr%C5%BEavanje%20komunalne%20infrastrukture/realizacija/KA%20T-S%202017.pdf (11.9.2018.)

je iz kategorija odvodnja otpadnih voda (2) koje su uključivale gradnju kanala i izradu projektne dokumentacije te kategorije javna rasvjeta gdje je realizirana samo jedna akcija izrade projektne dokumentacije za dogradnju ulične rasvjete na jednoj lokaciji.¹⁷

Tablica 3. Broj realiziranih akcija na području GČ Trešnjevka – sjever i Stenjevec u 2017.

Vrsta akcije	Broj akcija	
	GČ Trešnjevka – sjever	GČ Stenjevec
Odvodnja otpadnih voda	-	2
Javnoprometne površine i objekti	27	34
Igrališta i zelene površine	34	74
Javna rasvjeta	-	1
Prostori mjesne samouprave	6	5
Drugi javni objekti i površine	15	4
Ukupno	82	120

Na području gradske četvrti Trešnjevka – sjever, u razdoblju od 2013. do 2016. godine, izvedeno je ukupno 314 akcija iz planova malih komunalnih akcija. Najviše akcija realizirano je iz kategorije igrališta i zelene površine (162) nakon toga iz kategorija javnoprometne površine i objekti (84), prostori/objekti mjesne samouprave (44), drugi javni objekti i površine (19) te najmanje iz kategorije javna rasvjeta (19). Analizirajući broj realiziranih akcija prema godini vidljivo je kako postoji trend povećanja realizacije akcija. U 2013. godini tako je realizirano 65 akcija, 2014. njih 73, 2015. godine njih 90 dok 2016. njih 86. Pad realizacije vidljiv je jedino između 2015. i 2016. godine, ali radi se samo o 4 akcije.¹⁸

Na području Gradske četvrti Stenjevec u razdoblju 2013. - 2016. iz planova malih komunalnih akcija realizirano je 339 akcija.¹⁹ Najviše akcija provedeno je u kategoriji igrališta i zelene površine (148) zatim slijede kategorije javnoprometne površine i objekti (138), drugi javni objekti i površine (20), prostori/objekti mjesne samouprave (19),

¹⁷ Detaljnije vidi Realizacija Plana malih komunalnih aktivnosti Gradske četvrti Stenjevec u 2017. URL: https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/mjesna_samouprava/stenjevec/odr%C5%BEavanje%20komunalne%20infrastrukture/realizacija/KA%20Stenjevec%202017.pdf (11.9.2018.)

¹⁸ Vidi Prilog 8.

¹⁹ Detaljnije vidi Realizacija malih komunalnih aktivnosti na području Gradske četvrti Stenjevec u razdoblju 2013.-2016. URL: http://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/mjesna_samouprava/stenjevec/realizacija%20g%C4%8D%20ste.pdf (11.9.2018.)

vodoopskrba (6) te najmanje akcija je realizirano u kategoriji odvodnja otpadnih voda (5). U 2013. godini realizirano je 58 većih projekata, u 2014. njih 89, u 2015. 78 dok najviše, njih 114, izvedeno je 2016. godine. Ovdje je vidljiv trend rasta realizacije projekata iz godine u godinu. Jedini pad dogodio se između 2014. i 2015. godine.²⁰

Tablica 4. Broj izvedenih akcija prema vrsti akcije na području GČ Trešnjevka - sjever i Stenjevec u razdoblju 2013.-2016.

Vrsta akcije	Broj akcija	
	GČ Trešnjevka – sjever	GČ Stenjevec
Odvodnja otpadnih voda	-	5
Vodoopskrba	-	6
Javnoprometne površine i objekti	84	138
Igrališta i zelene površine	162	148
Javna rasvjeta	5	3
Prostori mjesne samouprave	44	19
Drugi javni objekti i površine	19	20
Ukupno	314	339

6.2. Rezultati intervjua

a) Institucionalna razina

Članovi vijeća gradskih četvrti

1. Oblici uključivanja i suradnje sa stanovnicima u procesu planiranja i uređivanja lokalne zajednice

Sugovornici ističu kako jedan od najvažnijih izvora informacija u njihovom radu su sami stanovnici gradskih četvrti. Najčešći oblik komunikacije je putem maila ili telefona dok nešto rjeđe putem različitih dopisa, peticija, kratkih anketa sa stanovnicima. Također, naglašavaju kako sjednice vijeća su javne pa su građani i u tom obliku pozvani i mogu slobodno sudjelovati sa svojim prijedlozima. Članovi vijeća obavljaju i osobno razgovore s građanima kada su u mogućnosti kako bi što bolje mogli razumijeti njihove probleme i sakupiti vjerodostojnije informacije. U uredima gradskih četvrti postoje i dežurstva kada građani

²⁰ Vidi Prilog 9.

osobno mogu doći i iznijeti svoje probleme. Prema jednom ispitaniku upravo je to najbolji i najefikasniji način komunikacije.

Proces uključivanja građana u rad gradskih vijeća započinje zaprimanjem informacije o nekom problemu od strane građana. Gradsko vijeće nakon toga nastoji u najkraćem mogućem roku reagirati, naravno ako se problem nalazi u njihovoj nadležnosti. Sugovornici naglašavaju kako se često građani obraćaju gradskom vijeću s problemima koji nisu u njihovoj nadležnosti te to pripisuju nedovoljnoj informiranosti i znanju samih građana. Kada dođe do takvih situacija nastoje ih uputiti nadležnim osobama za rješavanje tih problema.

2. Najistaknutiji problemi i zahtjevi gradske četvrti

Glavni zadatak mjesne samouprave, odnosno gradske četvrti, je donošenje plana komunalnih aktivnosti za svaku godinu. Na osnovu zamolbi i zahtjeva građana, institucija i mjesnih odbora s područja određene gradske četvrti, prema međusobno dogovorenim i postavljenim kriterijima, dolazi do određivanja prioriteta. U plan se uključuje uređivanje ulica, parkova, školskih i dječjih igrališta, pomoć domovima umirovljenika, župama... Prema tome, gradske četvrti najčešće se bave rješavanjem komunalnih problema. Potrebno je da su vijeća gradskih četvrti upoznata s prednostima i nedostacima određenih mjesnih odbora na svojem području te da se na samim sjednicama vijeća gradskih četvrti donose konkretna rješenja.

Što se tiče samog procesa rješavanja problema, nakon što se identificiraju određeni problemi, koji se nalaze u djelokrugu gradskog vijeća, postavljaju se kriteriji prema kojima se odabiru oni na čijoj sanaciji će se raditi pošto ne postoji dovoljno finansijskih sredstava za rješavanje svih postojećih problema. Po postavljenim kriterijima, dolazi do rangiranja problema prema prioritetu te se s akcijama kreće prema tome.

3. Oblici suradnje s civilnim udrugama

Sugovornici u svojim odgovorima naglašavaju kako suradnja s civilnim udrugama, koje djeluju na njihovim područjima, nije zadovoljavajuća odnosno kao takva ni ne postoji. Jedini oblik suradnje koji se pojavljuje je u obliku ustupanja prostora mjesne samouprave za odvijanje aktivnosti nekih od udruga. U dosadašnjem radu gradskih četvrti tako nema nekih većih suradnji s civilnim udrugama, ali ispitanici smatraju kako bi na tome svakako trebalo poraditi te uključiti udruge u rad vijeća gradskih četvrti.

4. Oblici i zadovoljstvo suradnjom s gradskim poglavarstvom, susjednim gradskim četvrtima i mjesnim odborima

U odgovorima vijećnika vidljivo je visoko zadovoljstvo suradnjom s mjesnim odborima koji djeluju na području njihove gradske četvrti. Naglašavaju kako je komunikacija između ove dvije razine gotovo svakodnevna. Razmijenjuje se veliki broj informacija te sklapaju dogovori o izvođenju određenih akcija. Suradnja s mjesnim odborima odvija se na način da vijeće mjesnog odbora, nakon što se dogovori i donese zaključak oko problema na svojem području djelovanja, šalje taj zaključak u vijeće gradske četvrti. Vijeće gradske četvrti stavlja to na svoj dnevni red i odlučuje dalje o tome zahtjevu, najčešće tako da podrži zahtjev mjesnog odbora te se obraća određenoj stručnoj službi u Gradu nadležnoj za rješavanje tog konkretnog problema. Vijeće gradske četvrti može samo podržati određeni prijedlog jer je vrlo vjerojatno da neki problem postoji, ali ne može donijeti konkretno rješenje samog bez odgovora nadležnih službi.

„Mi nismo stručna služba da možemo reći da ako mjesni odbor traži da hoće ovu ulicu jednosmjerno ili hoće znak stop ili prednost prolaza itd. znači mi podržavamo jer očito postoji neki problem na terenu. Ljudi su vidjeli da nekaj ne štima u prometu. I oni sad mogu i predložiti nešto, ali mi ne možemo prejudicirati rješenje jer nismo stručna služba...”
(Vijećnik gradske četvrti Trešnjevka – sjever)

Postoji određena suradnja sa susjednim gradskim četvrtima, ali ne u nekoj većoj mjeri. Svaka od gradskih četvrti ima mnogo posla vezano za svoje područje te sa susjednim surađuje isključivo ako se radi o nekom objektu koji se svojom lokacijom nalazi na području i jedne i druge gradske četvrti. Ispitanik s područja Trešnjevke – sjever naglašava kako imaju dobru suradnju s gradskom četvrti Trešnjevka – jug i to preko Centra za kulturu Trešnjevka u vidu različitih manifestacija. Postoji problem kod suradnje sa susjednim gradskim četvrtima u situacijama ako se želi raditi na nekim većim, kapitalnim projektima kao npr. u prometu, one zajedno mogu raditi samo na zajedničkoj inicijativi dok sve drugo je u nadležnosti Grada.

Članovi Vijeća gradskih četvrti, ističu kako su zadovoljani sa suradnjom s gradskim tijelima, ali da opet uvijek može bolje.

„...ali velim ako se dobro pripremite, ako dobro kada dođete pročelniku elaborirate problem, dokumentirate i objasnite što je tu ključna stvar onda se tu u principu sve rješava. Ili ćete

dobiti odgovor iz kojeg se razloga ne može riješiti, opravdani.“ (Vijećnik GČ Trešnjevka - sjever).

5. Prepreke koje smatraju najvećima za uspješniji rad vijeća gradskih četvrti

Najvećim preprekama u uspješnijem radu vijećnici vide u smanjenom djelokrugu ovlasti, nedovoljnim financijskim sredstvima te velikoj pasivnosti i neinformiranosti samih građana. Naglašavaju činjenicu kako današnje gradske četvrti nemaju ni pola ovlasti koje su imale gradske općine iz prošloga sustava, a upravo je to često u glavama građana pogotovo starijih generacija. Prema vijećniku gradske četvrti Trešnjevka - sjever, gradske četvrti danas nemaju ni 10% tih ovlasti te je sve koncentrirano u gradu, u Gradskom poglavarstvu. Vijećnici ističu važnost povećanja njihovih ovlasti kako bi se radilo u interesu građana koji stanuju na tom području, a ne u korist nekih drugih. Uz ovaj problem, naglašava se i onaj vezan uz nedovoljna financijska sredstva koja gradske četvrti dobivaju na korištenje.

Članovi vijeća gradskih četvrti naglašavaju i veliki problem nezainteresiranosti građana za suradnjom s mjesnom samoupravom. Smatraju kako mali broj ljudi u stvarnosti komunicira s mjesnom samoupravom. Veća aktivnost građana doprinjela bi rješavanju većeg broja problema jer ni sami članovi vijeća ne mogu biti upoznati sa svakim problemom koji se pojavljuje u njihovoj zajednici. Upravo zbog toga smatraju kako bolja komunikacija s građanima bi doprinjela identifikaciji problema.

„To vam je po mojoj procjeni da manje od 10% ljudi komunicira, 2-3% komunicira s mjesnom samoupravom. A to vam je tak jer ljudi misle da bude uvijek onaj drugi riješio taj problem. Kaj se budem ja? Bude susjed. Nek susjed zove ak ga smeta, ne budem ja.“ (Vijećnik GČ Trešnjevka - sjever)

Poboljšanje rada mjesne samouprave vide u daljnoj decentralizaciji. Mišljenja su kako neke stvari i dalje trebaju biti centralizirane zbog ekonomičnosti, operativnosti dok neke ipak spuštene na razine gradskih četvrti. No, napominje se kako prije bilo kakvih konkretnih promjena potrebna je stručna analiza iz više perspektiva kako bi promjena bila pravilna i uspješna. Također, bez obzira na različite oblike uključivanja građana u rad mjesne samouprave, ispitanici iznose problem kako i dalje postoji većina onih koja nije dovoljno informirana i upućena u rad svojih gradskih četvrti. Njihov prijedlog, kao rješenje ovog problema, je održavanje predavanja o promijenama u svakoj gradskoj četvrti barem jednom mjesečno.

Članovi vijeća mjesnih odbora

1. Oblici uključivanja i suradnje sa stanovnicima u procesima planiranja i uređivanja lokalne zajednice

Glavnim izvorom informacija smatraju stanovnike koji žive na području njihovog mjesnog odbora. Informacije prikupljaju sami vijećnici kroz razgovore s ostalim stanovnicima ili pak samim opažanjem problema na području njihovog mjesnog odbora. Kontinuirano obilaze svoju mjesnu zajednicu i opažaju potrebe svoje zajednice. Suradnju s građanima nastoje održavati putem organiziranih dežurstava za vrijeme kojih građani mogu osobno doći u ured mjesnog odbora sa svojim prijedlozima i problemima. Komunikaciju je moguće održavati i putem maila, ali odaziv građana je vrlo malen. O sadržajima u mjesnoj zajednici građane obavještavaju i putem letaka. Također, održavaju se i tribine, ali vrlo rijetko.

„Građani su vrlo bitni izvor informacija ovom mjesnom odboru zato jer je on jedan od najvećih u gradu Zagrebu pa prema tome je vrlo teško vijećnicima vidjeti gdje se sve nalaze problemi. Građani dolaze u naše prostorije kako bi prijavili određene probleme koji se pojavljuju te nakon toga pokušavamo u što kraćem roku ih sanirati.“ (Vijećnik MO Stenjevec – jug)

2. Najistaknutiji problemi i zahtjevi mjesnog odbora

Najčešći problemi kojima se bave članovi Vijeća mjesnog odbora vezani su uz male komunalne akcije koje i navode kao glavnu zadaću svojeg rada. Najčešće ti problemi se odnose na uređivanje parkova, dječjih igrališta te problema vezanih uz promet kao što je uređivanje parkirališta i postavljanje stupića. Uz rješavanje ovih problema, često imaju ulogu i posrednika između građana i viših instanci u Gradu kada problemi ne pripadaju njihovom djelokrugu.

3. Oblici suradnje s civilnim udrugama

Vijećnik mjesnog odbora s područja Stenjeveca ističe kako se suradnja s udrugama odvija samo u smislu ustupanja prostorija mjesne samouprave kada su im potrebne za rad, te ponekad u obliku financijske pomoći. Smatra kako ovakav oblik suradnje nije dovoljno kvalitetan te postoji veliki prostor napretka jer sami članovi Vijeća nisu dovoljno upoznati s radom udruga, a ni članovi udruga s radom mjesnog odbora.

Odgovori dvaju ispitanika, članova mjesnih odbora, s područja Trešnjevke - sjever se razlikuju. Član jednog od mjesnog odbora, koji je i sam osnivač jedne od udruga, pokazuje izrazito nezadovoljstvo suradnjom i nezainteresiranošću drugih članova mjesnog odbora za ovakvom suradnjom. Smatra kako stav mjesnog odbora je izrazito negativan prema udrugama te da jedina komunikacija koja se odvija je oko prostora koji je udrugama potreban za rad. Postoje mnogi drugi načini suradnje s udrugama koje bi mogle doprinjeti i kvalitetnijem radu mjesnog odbora. Član drugog mjesnog odbora pak izražava veliko zadovoljstvo suradnjom s udrugama. Na području njegovog mjesnog odbora djeluje 25 udruga koje koriste prostore mjesne samouprave za svoj rad te im se vrlo često pomaže i financijski kada je to moguće.

„U neku ruku ja jesam u kontaktima, barem u mjesnoj zajednici, s udrugama koje tu djeluju. Međutim, samo vijeće mjesnog odbora nema tu funkciju niti ambiciju da se bavi time.“
(Vijećnik MO „Antun Mihanović“)

4. Oblici i zadovoljstvo suradnjom s gradskim četvrtima i susjednim mjesnim odborima

Iz odgovora vijećnika vidljivo je kako ne postoji nikakva suradnja sa susjednim mjesnim odborima. Suradnja je jedino u tom smislu da se svi predsjednici mjesnih odbora nalaze s predsjednikom Vijeća gradske četvrti i tada razgovaraju o prioritetima.

Što se tiče suradnje s Vijećem gradske četvrti većina ispitanika je vrlo zadovoljna. Naglašavaju kako većina njihovih prijedloga je bila odobrena na sjednicama Vijeća.

„Većinom sve dobro što smo mi smislili, predložili ovdje u mjesnom odboru jednoglasno izglasali i to kasnije kad je otišlo na gradsku četvrt se isto tako odobrilo. Ja ne vidim da je tu bio ikakav problem.“ (Vijećnik MO Stenjevec - jug)

No, vijećnica s područja Gradske četvrti Trešnjevka – sjever izrazito je nezadovoljana dosadašnjom suradnjom. Smatra kako su njihovi prijedlozi komunalnih akcija stavljeni u plan minimalno.

„Sa suradnjom s predsjednikom Vijeća gradske četvrti, ja osobno, nisam zadovoljna. Ja s njim nisam imala sjajan odnos i to vam mogu reći. Prijedloge malih komunalnih akcija stavljaao je minimalno.“ (Vijećnica MO Pongračevo)

5. Prepreke koje smatraju najvećima za uspješniji rad vijeća mjesnog odbora

Velikom preprekom u svojem radu vijećnici vide u nezainteresiranosti i pasivnosti građana iz koje proizlazi i nedovoljna informiranost o radu mjesnih odbora. U vrijeme dežurstava građani ne dolaze sa svojim problemima. Problem se pojavljuje kada često zahtjevi i prijedlozi građana nisu relani pa iz tog razloga se i ne mogu uvrstiti u plan malih komunalnih akcija.

„ ...ja direktne susrete s građanima osobno nikad nisam imao. Bez obzira što sam često bio dežuran, ali nitko ne dolazi.“ (Vijećnik MO „Antun Mihanović“)

Nadalje, veliki problem je i uzak krug djelovanja mjesnog odbora te nedovoljna financijska sredstva. Svi zadaci vezani su samo uz obavljanje malih komunalnih akcija, a ispitanici smatraju da bi se mjesni odbor trebao baviti i samim načinom života ljudi koji obitavaju na ovom području. Radu mjesnog odbora trebala bi se dati i jedna socijalna dimenzija. Potrebno je povećanje ovlasti mjesnih odbora jer upravo su oni ta instanca koja je na terenu. Mjesni odbor je taj koji može reagirati vrlo brzo prilikom rješavanja određenih problema koji se pojavljuju u lokalnoj zajednici. Opet s druge strane, pred mjesne odbore se postavljaju zahtjevi koji nemaju veze sa njihovom stvarnom zadaćom. Vijećnik Mjesnog odbora Stenjevec – jug iskazuje veliko negodovanje u vezi toga problema. Smatra kako popisivanje ambrozije ili brojanje šahtova na području mjesnog odbora nikako nije posao njegovih vijećnika. Postoje mnogo veći problemi kojima bi se trebali baviti, ali od viših instanci većinom dobivaju samo ovakve zahtjeve. Mjesni odbor bi trebao postojati kako bi se bavio poboljšanjem kvalitete života građana u lokalnoj zajednici.

„Tako da iskreno, moje osobno mišljenje, MO kao takav u Zagrebu ne funkcionira ni blizu kako bi trebao. Mi nemamo ovlasti za nikakve konkretne stvari. To što nam dolazi čisto je formalno.“ (Vijećnik MO Stenjevec - jug)

Problem koji ističu tiče se suradnje i komunikacije s gradskim strukturama što dovodi do sporosti u provedbi samih akcija. Vrlo se često događa da se na razini mjesnog odbora nešto dogovori, pa čak i na razini gradske četvrti, ali u kasnijim fazama se uspori ili u potpunosti stane. Vijećnik Mjesnog odbora Stenjevec-jug iznosi primjer uređenja vježbališta za građane. Gradsko vijeće je to odobrilo te poslalo na Grad, ali za samu dozvolu trebali su čekati 4 godine što je vrlo dugo razdoblje za takav projekt. Napominje kako je to vrlo česta situacija sa bilo kakvim drugim akcijama koje žele izvesti na području svojeg mjesnog odbora. Također, smatra da je na kraju za taj projekt potrošeno mnogo više financijskih sredstava nego što je bilo potrebno. Problem komunikacije vidljiv je i u tome što često ni sam

mjesni odbor nije obavješten o nekim akcijama koje se provode na tom području pa je tako i građane teško obavještavati o promjenama. Mjesni odbor ne dobiva sve potrebne informacija od viših instanci.

„Nažalost to ne prolazi kasnije. Nakon mjesnog odbora to dolazi do gradske četvrti nakon njih dođe do Zagreba i tu jednostavno stane.“ (Vijećnik MO Stenjevec - jug)

Također, u radu mjesne samouprave vidljiva je i podijeljenost među političkim strankama što ispitanici smatraju velikom preprekom u svojem radu. Ističu kako politici nema mjesta na nižim institucionalnim razinama kao što su mjesni odbori i gradske četvrti. Naglasak ovdje isključivo treba biti na interesima građana i velikom radu na terenu.

„Ne trebamo se volit, moramo se poštivati! Dakle, od poštovanja pa dalje. Znači ni na jednoj rupi ne piše HDZ, SDP. Razumijete? Rupa treba biti sanirana. Dakle, nema tu mjesta politici. Politika je za više krugove.“ (Vijećnica MO Pongračevo)

b) Vaninstitucionalna razina

Predstavnici Centra za kulturu Trešnjevka i Centra za kulturu i obrazovanje Susedgrad

„Mi smo gradska ustanova u kulturi, a rad u zajednici je jedno od naših najvažnijih poslanja.“ (Predstavnik Centra za kulturu Trešnjevka)

„Centar za kulturu je jedan od naših 12-13 centara za kulturu u Zagrebu koji su ustvari na neki način, pogotovo mi koji smo rubni, jedna vrsta community centra. Mi smo zaduženi da u svojim gradskim četvrtima koje pokrivamo brinemo o zastupljenosti i prisutnosti kulturnih programa. O tome da na neki način iščitamo potrebe i želje građana i kroz naš rad i kroz neke metode ispitivanja, ali i kroz neke projekte ... da pokušamo te potrebe kroz svoje programe na neki način zadovoljiti.“ (Predstavnik Centara za kulturu i obrazovanje Susedgrad)

1. Oblici uključivanja stanovnika u rad centra

Suradnja s građanima ostvaruje se organizacijom raznolikih programa koji su namjenjeni različitim dobnim skupinama. To se odnosi na kazališne, plesne, likovne, glazbene, filmske i druge programe. Važno je da se građani aktivno uključe u rad centara što podrazumijeva da oni postaju sukretori programa kroz svoje prijedloge, komentare i kritike.

Glavni i najčešći oblik održavanja komunikacije s građanima je preko Interneta odnosno Facebooka i mail liste kojima se šalju različite obavijesti vezane uz rad centara. Također, postoji i komunikacija preko plakata, oglasnih prostora, letaka i slično. Predstavnik Centra za kulturu i obrazovanje Susedgrad ističe kako stanovnike najčešće uključuju kroz organizaciju tribina. Upravo su oni jedni od rijetkih centara koji su još uvijek zadržali ovakav oblik komunikacije s građanima. U razgovoru ističe činjenicu kako je „Ekološka tribina“ danas najstarija kontinuirana tribina u Gradu Zagrebu takve teme. Ona se kontinuirano odražava dva –tri puta godišnje od 1989. godine kojom nastoje razvijati svoje ekološke programe. Također, ovaj centar je dugo godina održavao i jednu opću tribinu „Ljudi pitaju“ i književnu tribinu „Književni razgovori“. No, ove dvije tribine, od 2017. godine, ujedinjenje su u jednu pod nazivom „Kulturni dijalog“.

Predstavnici ističu kako su zadovoljni odazivom i angažmanom građana u projektima koje organiziraju. Predstavnik Centra za kulturu Susedgrad navodi kako je to u posljednjih godina sve izraženije. Smatra kako je tome razlog veća kvaliteta u radu Centra koja je posljedica izmjene vodstva te dolaskom „novih mladih snaga“ u Centar. Također, navodi kako je većoj angažiranosti građana dovela i veća medijska pozornost koja je okrenuta prema njihovim programima i projektima. Tu navodi kako su njihovi projekti sve više medijski popraćeni u radijskim emisijama, ali i kroz lokalni televizijski program.

2. Najistaknutiji problemi na području njihovog djelovanja

Prema predstavnicima centara za kulturu, njihov glavni cilj je da budu središte društvenog angažmana i aktivizma. Glavnim problemom kojim se oni bave navodi zastupljenost i prisutnost kulturnih projekata na području na kojem djeluju. Također, pokušavaju kroz različita istraživanja i projekte iščitati potrebe i želje stanovnika te njih ugraditi u svoje programe. Osim kulturnih sadržaja CeKaTe je sudjelovao i u projektima intervencije u prostoru. Zajedno s građanima nastoje ukazati na javne prostore koji zahtjevaju određene intervencije.

„Sa umjetničkim udrugama smo radili i neke manje intervencije u prostoru. To su umjetničke intervencije, oslikavanje nekih javnih površina, označavanje nekih bitnih lokaliteta u kvartu i sl. ukazivanje na neke probleme u prometu i tome slično. Znači ne samo da ukazujemo nego jednako tako pozivamo umjetnike, udruge koje su voljne se angažirati da zajedničkim radom interveniramo u taj prostor koliko je to zakonski moguće. Mi nemamo mogućnost izvođenja

građevinskih radova, ali ono što možemo je ukazivati i predložiti.“ (Predstavnik Centara za kulturu Trešnjevka)

3. Poduzete akcije/projekti i njihov doprinos zajednici

Centar za kulturu Trešnjevka, u suradnji s Gradskom četvrti i mjesnim odborima, sudjeluju u organizaciji različitih manifestacija i događanja na otvorenom kojima nastoje unaprijediti kvalitetu života građana na ovom području. Kao najvažnije projekte ističe organizaciju „Dana Trešnjevke“ koji se održava već osam godina za redom. Naglašava kako veliku potporu Vijeća gradske četvrti imaju i u izdavanju lokalnih novina „Glas Trešnjevke“.

Centar za kulturu Susedgrad, najznačajnijim projektom, izdvaja revitalizaciju Podsuseda i pokušaj revitalizacije i iskorištavanja kulturne baštine na području starog grada Susedgrad. Ističu kako je ova lokacija visokih potencijalnih mogućnosti razvoja pa čak i kulturnog turizma. Organizacijom različitih manifestacija i projekata na tim područjima nastoje skrenuti pozornost na važnost obnove tih lokaliteta. Kao Centar, također su uključeni i u različite rasprave vezane uz obnovu i iskorištavanje različitih urbanih lokaliteta na području njihovog djelovanja te svojim sudjelovanjem nastoje zaštititi interese građana. Također, na području novog naselja Špansko – Oranice održana je tribina u kojoj su sudjelovali građani, projektant tog naselja te urbanist koji je bio savjetnik kako bi se čule želje, potrebe i problemi stanovnika tog naselja. Također, u okviru toga napravljena je i izložba pod nazivom „Od Španskog sela do grada Španskog“. Tema izložbe je bila urbanizacija tog područja, a kroz ovaj projekt nastojalo se poraditi na identitetu tog područja, odnosno povezivanju stanovnika s područjem na kojem žive.

4. Oblici i zadovoljstvo suradnjom s Vijećem gradske četvrti i mjesnim odborima

Predstavnik Centra za kulturu Trešnjevka zadovoljan je suradnjom s institucionalnim tijelima. Naglašava kako je njihova komunikacija svakodnevna te Vijeće gradske četvrti podupire njihove projekte i programe. S druge strane, predstavnik centra Susedgrad nezadovoljan je odnosom s Gradom Zagrebom. Smatra da se prevelika pozornost stavlja na događanja u centru grada dok se potencijal na rubnim dijelovima grada ne iskorištava. No, ipak zadnje tri – četiri godine primjećuje pomak na bolje. Njihove inicijative postaju vidljivije i češće ih se prihvaća.

„Isto tako mislim da bi i Grad trebao biti osjetljiviji bez obzira na sve financijske uvjete. Trebao bi shvatiti svoje centre za kulturu kao potencijalno rasadište upravo takvih nekakvih

dobrih projekata i aktivističkih jezgri... Surađujemo maksimalno koliko je moguće. Moramo reći da se ni samo Vijeće gradske četvrti nije baš aktiviralo previše.“ (Predstavnik Centra za kulturu i obrazovanje Susedgrad)

5. Oblici suradnje s civilnim udrugama koje djeluju na njihovom području

Predstavnici centara razlikuju se u svojim iskustvima i zadovoljstvom suradnjom s civilnim udrugama. Predstavnik Centra za kulturu Trešnjevka smatra ovu suradnju vrlo važnim dijelom svojeg rada. Centar za kulturu Trešnjevka surađuje s udrugama na različite načine od kojih su najčešće organizacija različitih edukacija te ustupanje prostora za njihovo djelovanje. Suprotno ovome, predstavnik centra Susedgrad smatra kako suradnja s udrugama nije kvalitetna te ne postoji u nekoj većoj mjeri. Centar nije upoznat s programima i radom udruga koje djeluju na njihovom području i ne ostvaruju značajniju suradnju.

Predstavnici udruga, građanskih inicijativa i platformi

1. Oblici uključivanja stanovnika

Građanska participacija u odlučivanju, predlaganju i usmjeravanju života u lokalnim zajednicama se nalazi u fokusu rada udruga, inicijativa i građanskih platformi čiji predstavnici su bili sudionici provedenih intervjua. Građani svojim angažmanom mogu djelovati na gradsku strukturu i učiniti usluge kvalitetnijima i osjetljivijima na potrebe građana. Prema njima, za participaciju građana, je najvažnije njihovo uključivanje od najranije faze planiranja i da ono bude kontinuirano. Važno je dati priliku građanima da na samom početku iznesu svoje ideje i probleme kako bi se razvio osjećaj uključenosti.

Komunikacija s građanima najčešće se odvija putem mailova, Facebook stranica ili web stranica gdje se građani javljaju s različitim prijedlozima, upitima i zahtjevima. Također, spominju se i suradnje s centrima za kulturu preko kojih se obavještavaju građani o različitim organiziranim aktivnostima ili pak, ali to nešto rjeđe, preko objava u novinama, internetskim portalima, upitnicima o potrebama građana. Pojavljuje se i oblik direktne komunikacije s građanima gdje se usmenim putem nastoje iskomunicirati ideje kroz organizaciju radionica, skupova i sl.

Sudionici intervjua naglašavaju kako postoji velika inertnost, pasivnost, skepticizam i apatija građana. Vlada velika nezainteresiranost kod većine koju opravdavaju prezaposlenošću i nemogućnosti odvajanja svojeg vremena za ovakav angažman. Prilikom akcija izdvajaju se

samo pojedinci aktivisti. No, predstavnici smatraju kako to ne treba uzimati tragično, već na to gledati s razumijevanjem te organizacijom razgovora i edukacijama pokušati promijeniti takvo stanje. Komunikacija s građanima mogla bi se podići na veću razinu kroz otvorene oglasne ploče (5-10 u svakom mjesnom odboru), lokalnom radio postajom i/ili web portalom, kvartovskim novinama i sl. Također, suradnja s građanima mogla bi se povećati kroz povećanje ovlasti Vijeća mjesnih odbora, ali i profesionalnijim pristupom radu u tim tijelima lokalne samouprave. Potrebno je kod građana probuditi svijest o tome kako su oni ti koji bi trebali donositi odluke i da sve što se događa oko njih posljedica njihovih odluka i odgovornost.

„Vjerujemo kako se pomoću informatičke tehnologije i interneta mogu stvoriti alati koji će potaknuti i omogućiti građane na participaciju, ali tome treba prethoditi proces edukacije o načinu funkcioniranja grada, demokracije i donošenje odluka.“ (Predstavnik političke stranke Za Grad)

„Zaključak na što sve treba misliti kada se provodi participacija. Znači edukacija građana u prepoznavanju javnog interesa, zajedničkih vrijednosti i stručnih principa. Zajednički jezik komunikacije primjeren građanima. Provoditi tu participaciju kroz jezik primjeren građanima, a opet da se dobije ta informacija koja je planeru potrebna. Onda neposrednost u komunikaciji. Znači direktni razgovori, direktne rasprave. Naravno da do velikog broja ljudi doprijeti moraš imati neko sučelje, ankete koje nije toliko direktno, ali opet. Znači također da su oni od najranijih faza uključeni i kontinuirano i da su kontinuirano informirani. I raditi na tom zajedništvu da nitko nije bitniji, da smo svi tu isti. Nisu ni građani na vrhu kojima se moramo klanjati, a ni oni nama, svi smo isti.“ (Predstavnik inicijative Akupunktura grada)

2. Najistaknutiji problemi na području gradske četvrti Trešnjevka- sjever/Stenjevec

Građani najčešće iznose one probleme s kojima se susreću u svojoj neposrednoj blizini. Ti problemi se najčešće odnose na promet, uređenje zgrada, javnih površina, visoke cijene komunalija i sl. Naglašava se potreba za brigom o zajednici i dostupnosti socijalnih usluga te razvojem kvalitetnije prometne i komunalne infrastrukture. Vrlo veliki problem vide i u neučinkovitosti javne uprave te nedostatku društvene solidarnosti.

3. Poduzete akcije i njihov doprinos zajednici

Jedna od poduzetih akcija na području gradske četvrti Trešnjevka – sjever, u okviru inicijative Mapiranje Trešnjevke – nevidljivi kvart, bila je ona pod nazivom „Dolje s rubnjacima“. Cilj akcije je bio prikupiti informacije od građana o područjima na kojima je potrebna ovakva intervencija na pješačkim prijelazima, biciklističkim stazama i sl. Predstavnik naglašava kako je prijedlog s lokacijama dostavljen u Vijeće gradske četvrti, ali od njih nije dobiven nikakav odgovor. Primjećeno je da na nekim predloženim lokacijama su vidljive promjene, ali nisu sigurni da je za to zaslužan njihov projekt.

Predstavnica platforme Zagreb je naš! ističe projekt „Moje mjesto u zajednici“. Projekt uključuje izradu web aplikacije na kojoj će građani moći upisivati svoje probleme, pohvale, prijedloge i ideje za povećanje kvalitete života na području Trešnjevke – sjever te će sadržavati i brošuru koja objedinjuje sva mjesta na kojima se građani mogu javiti sa svojim problemima u Gradu Zagrebu. Ispitanica veliki problem kod provođenja akcija usmjerenih na lokalnu zajednicu vidi u tome što su ograničenog trajanja pa je teško osigurati kontinuitet te ovise o vanjskim donatorima pošto Grad Zagreb za ovakve projekte izdvaja vrlo malo financijskih sredstava.

Predstavnik IPOSTOZAZAGREB govori o velikom broju ostvarenih inicijativa, ali i onih u tijeku koje se tiču različitih tema i dijelova grada. To su formiranje javnih parkova, sadnja drvoreda, postavljanje klupa, zalaganje za novu mrežu javnih česmi (popravlak postojećih i postavljanje novih), zaštita kulturne baštine, sadržajna nadogradnja (npr. tjedni večernji sajmovi knjiga, stripova, filmova) itd. Na području gradske četvrti Trešnjevka – sjever pokrenuta je inicijativa za sadnjom drvoreda. Ona sadrži elaborirano obrazloženje potrebe drvoreda, urbanistički poželjnu stranu ulice za sadnju istog te poziv javnosti da se i samostalno obrate Gradu s istim zahtjevom.

U sklopu inicijative Akupunktura grada pokrenut je projekt pod nazivom Zagreb za mene u kojem su izdvojene lokacije s područja gradskih četvrti Trešnjevka – sjever i Stenjevec zajedno s prijedlozima mogućih intervencija. Na području gradske četvrti Trešnjevka – sjever tako se predlagalo uređenje trga na okretištu tramvaja na Ljubljancu te šetnice s mostovima uz potok Črnomerec. Također, predloženo je i uređenje javnog prostora Trešnjevačkog trga i tržnice uz povezivanje pješačkih prostora tog trga s Parkom Stara Trešnjevka i šetalištem Jurja Gagarina. Na području Savska – Tratinska, kao mjestu između tri pruge, predloženo je uređenje novog gradskog trga kao središnjeg okupljališta stanovnika obližnjih dijelova grada. Na području gradske četvrti Stenjevec predloženo je uređenje trase „Samoborčeka“ kao

pješačko-biciklističke rekreativne staze; uređenje okoliša ruševina dvorca Susedgrad; uređenje šetališta uz potok Vrapčak; uređenje parkovnih površina uz Trg Ivana Kukuljevića na području Španskog te bolje pješačko povezivanje Španskog i Malešnice.

4. Oblici i zadovoljstvo suradnjom s vijećem gradske četvrti i mjesnim odborima

Ispitanici u svojim odgovorima ističu kako nastoje biti posrednik između građana i institucionalnih razina. No, nisu zadovoljni reakcijama institucija jer na njihove akcije se većinom ne reagira niti daju bilo kakvi odgovori. Smatraju kako institucije lokalne samouprave nisu zainteresirane za suradnju. Prema njihovim iskustvima, mali je broj mjesnih odbora koji su spremni na suradnju s građanima i koji nastoje održavati tu komunikaciju i saslušati probleme s kojima se građani susreću, dok je veći broj onih koji ne pokazuju interes za tim. Problem kod suradnje s institucionalnim tijelima je u tome što oni nisu navikli da je dio njihovog rada komunikacija s građanima. Nema razvijene svijesti da je dio njihovog djelovanja promišljanje, promatranje i istraživanje želja i potreba građana. Institucije su nedodirljive i postoji velika nemogućnost komunikacije s tim tijelima. Također, veliki problem vide u „krađi“ ideja građana i predstavljanje istih kao da su proizašle iz redova gradske uprave te se tek tada kao takve predstavljaju građanima.

„Dakle, onak nije baš proaktivno. Uglavnom imam osjećaj da su oni sretni kada se nitko ništa ne javlja i kada oni mogu sami određivati što žele. Ali to nije bit!... Službenim kanalima gotovo ništa jer nisu ti kanali zainteresirani. Recimo mnogi ljudi u gradskoj četvrti i mjesnim odborima uopće ne znaju za nas.“ (Predstavnik projekta Mapiranje Trešnjevke-nevidljivi kvart)

„Tijekom rada na spomenutom projektu na javna predstavljanja nismo uspjeli dobiti predsjednike gradske četvrti ni mjesnih odbora kako bi s njima uspostavili komunikaciju oko potreba građana, iako smo kasnije vidjeli da su vodeće stranke u svojim predizbornim materijalima koristile materijale i rezultate našeg istraživanja.“ (Predstavница platforme Zagreb je naš)

Također, veliki problem vide u tome što jedinice mjesne samouprave nemaju mnogo prostora i utjecaja već sve ovisi o odlukama Gradonačelnika i Gradske skupštine. Upravljanje Gradom Zagrebom je izrazito centralizirano te je potrebna velika količina birokratskih poslova, a posljedica toga je smanjena efikasnost i izrazita sporost prilikom rješavanja i najjednostavnijih problema.

„Najčešće prepreka za ostvarenje zadanih ciljeva su kompliciranost i sporost procedura koje provodi gradska uprava, nekooperativnost gradskih ureda, ograničenost djelovanja MO i VGČ, opće negativan stav građana prema političkim strankama, nedostatak sredstava...VGČ i MO su načelno institucionalna tijela preko kojih građani mogu sudjelovati u planiranju i donošenju odluka u svojim lokalnim zajednicama. Naime VGČ i MO imaju mogućnost traženja ili zahtijevanja nadležnih gradskih ureda da izvrše neke radove, ali nemaju mogućnost utjecanja na to kako, tko, s kojom kvalitetom i po kojoj cijeni će se ti radovi učiniti. To je razlog zašto često zahtjevima građana bude samo djelomično udovoljeno.“
(Predstavnik političke stranke Za Grad)

„Jedan potpuni top-down pristup, uz klijentelizam. Suradnja tijela gradske uprave s udrugama građana i inicijativama je češće deklarativna nego stvarna i konstruktivna...U tijelima Vijeća čini mi se da je prisutan klijentelizam i pogodovanje odlukama i spornim interesima Grada.“ (Predstavnica udruge Parktipacija)

„Meni se čini da to ne funkcionira kako bi trebalo. Puno je tu interesnih skupina, lobiranja, borbe za pozicije, politike u najružnijem obliku, a malo pravog aktivnog djelovanja i poboljšavanja zajednice.“ (Predstavnica udruge Zeleni klik - Eko Ekipa)

Poboljšanje odnosa i suradnje s institucionalnim tijelima vide u tome da gradske četvrti bi trebale zauzeti čvršći stav oko prava na informacije i svoje uloge u posredovanju informacija i odlučivanju. Vijeća gradskih četvrti do sada nisu se dovoljno zauzela za rješavanje spornih pitanja i problema u gradu i naseljima na koje su upravo građani ukazali. Također, potrebno je prepoznati što je javni interes te održavati kontinuiranu komunikaciju s korisnicima tih prostora. Problem se javlja u tome kako doći do tih korisnika jer oni su često nedostupni i nezainteresirani. Također, potrebno je pronaći ravnotežu u uključivanju građana u sam proces kako im to ne bi bilo opterećujuće i naporno jer to uvelike narušava kvalitetu samog procesa.

„Tako da generalno mislim da se u Zagrebu sa participacijom može raditi kada se promijeni malo klima.. i tu mediji imaju ogromnu ulogu da ti poboljšaju i naravno grad da konačno izrealizira nešto što je izašlo iz participativnog modela. Tada će se tu otvoriti situacija da će ljudi još više biti otvoreni.“ (Predstavnik inicijative Akupunktura grada)

7. Rasprava

Jedan od ciljeva ovog istraživanja je bilo odrediti koji su to najčešći problemi kojima se bave institucije lokalne samouprave, te da li se oni razlikuju od zahtjeva i prijedloga koje građani ističu preko različitih udruga, inicijativa i građanskih platformi. Prema odgovorima ispitanika, predstavnika institucionalne razine participacije građana, možemo zaključiti kako je njihov glavni zadatak sudjelovanje u razradi i donošenju planova realizacije malih komunalnih akcija svake godine što je i u skladu sa zadaćama propisanim Statutom Grada Zagreba. Mjesni odbori, kao najniža razina lokalne samouprave te time i najbliža stanovnicima, djeluje u svrhu prikupljanja zahtjeva i prijedloga građana za ostvarivanjem kvalitetnijeg i ugodnijeg života u lokalnim zajednicama. Zadaća mjesnog odbora je prijedloge predstaviti vijeću gradske četvrti, koje na temelju unaprijed dogovorenih kriterija, uvrštava u plan malih komunalnih akcija i predviđa njihovu realizaciju. S obzirom na planove malih komunalnih aktivnosti obuhvaćenim ovim istraživanjem, vidljivo je da se najviše takvih akcija realizira iz kategorija javnoprometne površine i objekti te igrališta i zelene površine. Javnoprometne površine i objekti uključuju akcije uređivanja nogostupa i kolnika, postavljanja vertikalne i horizontalne signalizacije, stupića i uspornika. Kategorija igrališta i zelene površine pak se odnosi na akcije uređivanja dječjih igrališta, parkova, parkova za pse, vježbališta za odrasle te hortikulturalno uređenje na različitim lokacijama. Također, možemo zaključiti kako se gradske četvrti Trešnjevka – sjever i Stenjevec ne razlikuju prema najčešćim poslovima kojima se bave predstavnici institucionalnih razina. Upravo kod obje gradske četvrti najviše akcija je realizirano i najviše financijskih sredstava uloženo u aktivnosti iz kategorija javnoprometne površine i objekti i igrališta i zelene površine. Predstavnici vaninstitucionalne razine naglašavaju da građani većinom ističu probleme s kojima se susreću u svojoj neposrednoj okolini. Upravo su to problemi koji pripadaju malim komunalnim akcijama čijom realizacijom se i bave jedinice lokalne samouprave. Također, i centri za kulturu imaju značajnu ulogu u isticanju problema lokalnih zajednica na čijem području djeluju. Fokus njihovog rada većinom je usmjeren prema ostvarivanju kvalitetnijih kulturnih sadržaja, ali isto tako, u suradnji s lokalnim stanovništvom, nastoje ukazati i na javne prostore koji zahtijevaju intervencije.

Za razvoj grada koji će odgovarati željama i potrebama stanovnika te život učiniti ugodnijim, važna je usuglašenost lokalne samouprave, stručnjaka i građana oko provođenja intervencija u urbanu strukturu. Prema odgovorima ispitanika, posebno predstavnika udruga,

vidljivo je kako u današnje vrijeme postoji veliko razilaženje među sudionicima tog trokuta. Također, vidljiv je problem nepostojanja suradničkog odnosa između lokalne samuprave i građana što je temelj bottom-up strategije. Osnovni element ostvarivanja participacije građana i stvaranja suradničkog odnosa s institucionalnim tijelima je uključivanje građana u donošenje odluka od najranije faze te da ono bude kontinuirano i dobro promišljeno kroz cijeli proces. Kod institucionalne razine građani se najčešće uključuju u najranijom fazi odnosno predstavnici mjesnih odbora ili gradskih četvrti od građana zaprimaju dojavu o nekom problemu u svojoj lokalnoj zajednici. S druge pak strane, ono se događa kada je već donešen plan intervencija te se građane samo obavještava o konačnim planovima. Ovdje udruge nastoje svojim radom podići kvalitetu participacije građana. Svojim radom nastoje osvijestiti građane o važnosti njihovog uključivanja u urbano planiranje lokalne zajednice te o načinima kojima se mogu boriti za kvalitetniji i ugodniji život. Vrlo dobar primjer uključivanja građana u akcije urbane obnove je projekt Zagreb za mene u kojem se stanovnike uključivalo od najranije faze i kontinuirano kroz cijeli proces, ali opet dovoljno promišljeno da ih se ne optereti. Uključivalo ih se u one faze gdje je njihovo znanje neophodno za stvaranje kvalitetnog plana.

Temeljni preduvjet aktivne participacije građana je pristup informacijama odnosno da institucionalna tijela vode brigu o tome da informacije budu lako dostupne, pouzdane i razumljive svima. No, iz rezultata provedenog istraživanja vidljivo je kako institucionalna razina koristi mali broj mogućih sredstava za informiranje javnosti o svojem radu. Načini preko kojih oni distribuiraju informacije o svome radu su javnosti dostupni planovi malih komunalnih akcija te izvješća o realizaciji istih, zatim putem mailova i telefona. Vrlo rijetko se komunikacija održava putem različitih dopisa, peticija i tribina. Ispitanici naglašavaju kako jedan od najboljih načina uključivanja je direktna komunikacija s građanima putem razgovora koji se mogu obaviti za vrijeme dežurstava koja postoje u gradskim četvrtima i svakom mjesnom odboru. Tada građani mogu slobodno doći i iznijeti svoje probleme ili prijedloge, ali to se događa vrlo rijetko. Ovdje se ističe problem velike pasivnosti, neinformiranosti i nezainteresiranosti građana za suradnjom s jedinicama lokalne samouprave. Ispitanici naglašavaju kako vrlo mali broj ljudi komunicira s lokalnim institucijama. Također, često se događa da i kada se obrate sa svojim problemima i prijedlozima oni često budu izvan djelokruga mjesnih odbora i gradskih četvrti. Također, ovaj problem navode i predstavnici vaninstitucionalne razine. Kod građana je vidljiva velika razina apatije i skepticizma da nešto

mogu promijeniti svojim uključivanjem te često svoju nezainteresiranost i neuključenost opravdavaju manjkom vremena kojeg mogu odvojiti za bavljenje problemima iz okoline.

Kako bi se participativni potencijal iskoristio u potpunom smislu, te stručnjaci i grad primili vrijedno znanje od strane građana, važna je suradnja jedinica unutar institucionalne razine, ali i sa vaninstitucionalnim subjektima (udruge, građanske inicijative). Ovim istraživanjem je utvrđeno kako postoje problemi u komunikaciji i suradnji među razinama. U odgovorima je vidljivo da ne postoji nikakva suradnja između susjednih gradskih četvrti, ali tako ni između susjednih mjesnih odbora što je naglašeno u Statutu Grada Zagreba kao jedna od njihovih zadaća. Ispitanici naglašavaju kako svaka gradska četvrt ima dovoljno problema kojima se bavi na svojem području, a surađuju isključivo ako se radi o nekim većim intervencijama koje se događaju na prostoru više gradskih četvrti. Mjesni odbori ne ostvaruju međusobnu suradnju, jedino u obliku sastanka s predsjednikom gradske četvrti gdje se onda razgovara o prioritetima.

Predstavnici gradskih četvrti zadovoljni su sa suradnjom s vijećima mjesnih odbora na području svojeg djelovanja. U odgovorima se naglašava kako je komunikacija između ove dvije razine gotovo svakodnevna. Razmijenjuje se veliki broj informacija te sklapaju dogovori o izvođenju određenih akcija. Suradnja s mjesnim odborima odvija se na način da vijeće mjesnog odbora, nakon što se dogovori i donese zaključak oko problema na svojem području, obavještava o tome vijeće gradske četvrti. Vijeće gradske četvrti stavlja to na svoj dnevni red i odlučuje dalje o tome zahtjevu, najčešće tako da podrži zahtjev mjesnog odbora te se obraća određenoj stručnoj službi u Gradu nadležnoj za rješavanje tog konkretnog problema. Predstavnici naglašavaju kako vijeće gradske četvrti može samo podržati određeni prijedlog, ali ne može donijeti konkretno rješenje samog bez odgovora nadležnih službi. No, u odgovorima predstavnika mjesnih odbora vidi se određeno nezadovoljstvo suradnjom s vijećem gradske četvrti. Jedan od ispitanika navodi kako je izrazito nezadovoljan suradnjom i kako smatra da su njihovi prijedlozi komunalnih akcija u planove stavljeni minimalno. Vrlo se često događa da se na razini mjesnog odbora nešto dogovori, ali u kasnijim fazama se uspori ili u potpunosti stane. Ističe se kako često ni sam mjesni odbor nije obavješten o nekim akcijama koje se provode na tom području pa je tako i građane teško obavještavati o promjenama. Mjesni odbor ne dobiva sve potrebne informacija od viših instanci. Razlog tome ispitanici vide u političkoj podijeljenosti što smatraju velikom preprekom u svojem radu. Ističu kako politici nema mjesta na nižim institucionalnim razinama kao što su mjesni odbori i

gradske četvrti. Naglasak ovdje isključivo treba biti na interesima građana i velikom radu na terenu.

Predstavnici institucionalne razine, ali i vaninstitucionalne, svjesni su nepostojanja suradnje između ove dvije razine, no ne postoje ni konkretni naponi da se ona podigne na višu razinu. Institucionalna razina naglašava da ako suradnja postoji to je isključivo u vidu ustupanja prostora za rad udruga ili financijska pomoć, ali to vrlo rijetko. Vaninstitucionalna razina ističe kako kod institucija lokalne samouprave uopće ne postoji interes za ostvarivanjem suradnje. Prema njima institucije su nedodirljive i postoji velika nemogućnost ostvarivanja komunikacije. Institucije ostaju slijepe na akcije koje se provode i na probleme i prijedloge koji se iznose kroz rad udruga, inicijativa i građanskih platformi. Ne postoji nikakva reakcija ni odgovori na aktivnosti udruga. Također, predstavnici vaninstitucionalne razine, naglašavaju da često se događa da neke od akcija na koje su obraćali pažnju budu izvedene, ali institucije to predstavljaju kao svoje ideje. Govore o „krađi“ ideja građana i predstavljanje istih kao da su proizašle iz redova lokalne samouprave. To još dodatno utječe na stvaranje klime nepovjerenja u institucije kod građana. Predstavnici centara za kulturu su podijeljeni u svojim iskustvima o suradnji s institucionalnim tijelima. Predstavnik CeKaTe-a zadovoljan je suradnjom s lokalnom samoupravom koja ih podržava u razvijanju i realizaciji različitih programa kojima nastoje obogatiti kulturni život lokalne zajednice. S druge strane, predstavnik Centra za kulturu i obrazovanje Susedgrad iskazuje izrazito nezadovoljstvo. Smatra da grad ne ulaže dovoljno napora u razvijanje rubnih dijelova grada, već se većinom podupiru sadržaji u centru grada. Također, podijeljenost mišljenja predstavnika centara za kulturu vidljiva je i vezi suradnje s udrugama. Predstavnik CeKaTe-a je zadovoljan suradnjom s udrugama koju ostvaruje kroz organizaciju edukacija i radionica dok ispitanik Centra za kulturu i obrazovanje Susedgrad ističe kako ima samo opći pregled udruga koje djeluju na njihovom području, ali nije upoznat s njihovim programima.

Svi sudionici intervjua vide problem kvalitetnijeg rada lokalne samouprave u smanjenom djelokrugu što rezultira i centralizacijom donošenja odluka. Ispitanici smatraju da bi njihove ovlasti trebale biti veće kako bi se radilo u interesu građana koji borave na tom području, a ne u korist nekih drugih. Svi zadaci vezani su samo uz obavljanje malih komunalnih akcija, a smatraju da bi se gradske četvrti i mjesni odbori trebali baviti i samim načinom života stanovnika. Njihovom radu trebala bi se dati i jedna socijalna dimenzija. Potrebno je povećanje ovlasti jedinica lokalne samouprave jer upravo su oni ta instanca koja je na terenu i u direktnom kontaktu sa stanovnicima. Predstavnici udruga i inicijativa također

se slažu kako jedinice mjesne samouprave nemaju mnogo prostora i utjecaja već sve ovisi o odlukama Gradonačelnika i Gradske skupštine. Upravljanje gradom Zagrebom je još uvijek centralizirano te je potrebna velika količina birokratskih poslova da bi se odradile neke najjednostavnije intervencije što i nepotrebno produljuje vremenski period realizacije istih. Poboljšanje rada mjesne samouprave vide u daljnoj decentralizaciji. Prema ispitanicima neke stvari i dalje trebaju biti centralizirane zbog ekonomičnosti, operativnosti dok neke ipak spuštene na razine gradskih četvrti. No, napominje se kako prije bilo kakvih konkretnih promjena potrebna je stručna analiza iz više perspektiva kako bi promjena bila pravilna i uspješna.

8. Zaključak

U urbanom planiranju element od posebne važnosti je uključivanje i sudjelovanje građana u procesima donošenja odluka o promjenama u njihovim lokalnim zajednicama. Iz analize radova različitih autora, spomenutih u ovom radu, može se zaključiti kako se sve veća važnost pridaje ostvarivanju aktivne participacije stanovnika u urbanom procesu planiranja i uvođenja promijena u prostore gradova. Sukladno tome, ističe se kako građani imaju pravo da ih se pita o svim važnijim intervencijama koje utječu na budućnost njihove lokalne zajednice, zatim da se upravljanje gradom i njegovo planiranje mora temeljiti na svim mogućim obavijestima o značajkama i posebnim elementima grada te da bi lokalne političke odluke trebale biti temeljene na zajedničkim dogovorima institucionalnih tijela grada, stručnjaka i samih građana korisnika tih prostora.

Prema tome, provedeno je istraživanje o institucionalnim (gradske četvrti i mjesni odbori) i vaninstitucionalnim (udruge, građanske inicijative i platforme) strukturama u gradu Zagrebu preko kojih građani mogu ostvariti svoje pravo na sudjelovanje u urbanom planiranju. Na temelju dobivenih rezultata možemo zaključiti kako postoje strukture za ostvarivanje aktivnog uključivanja građana, ali isto tako identificirani su mnogi nedostaci u radu koji dovode do neiskorištavanja participativnog potencijala građana u planiranju i uređivanju lokalnih zajednica.

Sumirajući rezultate, osnovni razlozi neostvarivanja učinkovite participacije građana je u nedovoljnoj uključenosti u donošenje planova i rješenja o uređivanju njihovih lokalnih

zajednica. Participacija građana se i dalje događa većinom u završnim fazama procesa planiranja samo kroz kratku javnu raspravu, a ne pridaje se važnost ostvarivanju ranog i kontinuiranog sudjelovanja. Unutar lokalne samouprave pojavljuju se problemi povezani sa smanjenim djelokrugom gradskih četvrti i mjesnih odbora koji se većinom odnosi samo na predlaganje intervencija iz područja malih komunalnih akcija, ali i nedovoljnim financijskim sredstvima koja im se stavljaju na raspolaganje. Također, ističe se i nedostatak komunikacije i suradnje među institucionalnim razinama čemu doprinosi podijeljenost među političkim strankama iako tome ne bi trebalo biti mjesta u lokalnoj samoupravi već bi naglasak trebao biti isključivo na poboljšavanju kvalitete života građana. Sljedeće što se ističe je nedovoljna suradnja institucionalnih struktura s onim vaninstitucionalnim. U rezultatima je vidljivo kako su često „slijepe“ i ne pridaju dovoljnu pažnju aktivnostima i prijedlozima udruga, inicijativa i platformi. Veliki naglasak je i na tome što građani pokazuju visoki stupanj nezainteresiranosti i pasivnosti za participacijom čemu razlog možemo naći u lošim prethodnim iskustvima s participacijom, ali i u opće negativnom stavu prema institucijama.

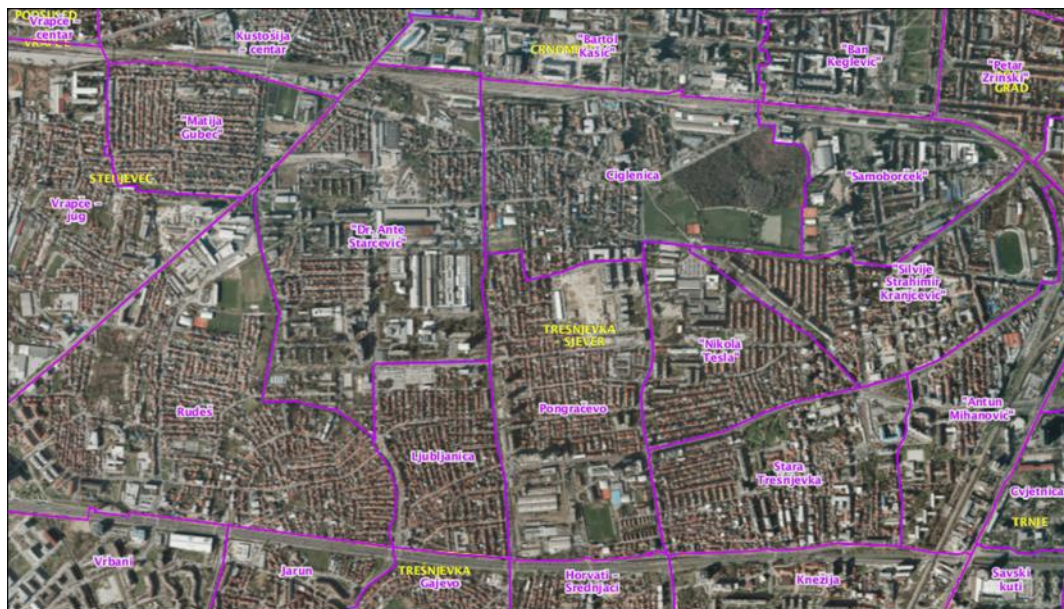
Potrebni su daljnji naponi prema ostvarivanju efikasne participacije građana u urbanom planiranju uz poštivanje načela *bottom-up* strategije. Rješenja su vidljiva u poboljšanju kvalitete komunikacije i suradnje institucionalnih i vaninstitucionalnih struktura participacije građana. Također, gradske četvrti i mjesni odbori moraju postati dostupniji građanima te ugraditi veći broj različitih tehnika njihovog uključivanja u svoj rad. Građane je kroz organizirane edukacije i radionice potrebno informirati o njihovim mogućnostima sudjelovanja u procesima planiranja lokalne zajednice i uključiti ih u realizaciju manjih akcija kako bi vidjeli da se njihovo uloženo vrijeme i trud isplati. Potrebno je probuditi svijest o tome kako su oni ti koji bi trebali donositi odluke i oblikovati prostore koji će ispunjavati njihove potrebe. Upravo time, povećala bi se zainteresiranost i motiviranost građana za uključivanjem u planiranje i uređivanje lokalne zajednice što bi doprinjelo stvaranju grada koji odgovara potrebama njegovih stanovnika.

Literatura:

1. Brody S.D.,Godschalk,D.R.,Burby,R.J. (2003) Mandating Citizen Participation in Plan Making: Six Strategic Planning Choices. *Journal of the American Planning Association* 69(3): 245-264
2. Connolly,J., Steil, J. (2009) Finding Justice in the City. U: Marcuse,P., Connolly,J., Novy J., (ed.) *Searching for the Just City*. London: Routledge
3. Čaldarović,O.,Šarinić J. (2017) *Suvremeni grad. Javni prostori i kultura življenja primjer Zagreba*. Zagreb:Naklada Jasenski i Turk
4. Fainstein, S. (2009) Planning and the Just City. U: Marcuse,P., Connolly,J., Novy J., (ed.) *Searching for the Just City*. London: Routledge
5. Harvey,D. (2008) *The Right to the City*. URL: <https://davidharvey.org/media/righttothecity.pdf> (9.7.2018.)
6. Harvy,D., Potter C.(2009) The right to the Just City. U: Marcuse,P., Connolly,J., Novy J., (ed.) *Searching for the Just City*. London: Routledge
7. Hrženjak, J. (2011) Ustorojstvo i funkcioniranje mjesne samouprave u Gradu Zagrebu. *Hrvatska i komparativna javna uprava* 11(1):43-69
8. Lynch, K. (1990) *The Image of the City*. Massachusetts: The M.I.T. Press
9. Koprić, I. (2009) Decentralizacija i dobro upravljanje gradovima. *Hrvatska javna uprava* 9 (1):69-78
10. OECD (2004) *Građani kao partneri. Informiranje, konzultiranje i participiranje javnosti u kreiranju provedbene politike*. Zagreb: Oksimoron
11. Pegan S., Jukić T. (2001) Polazišta održivoga prostornog razvoja. *Prostor* 1(21): 49 – 56
12. Plyushteva, A. The Right to the City and the Struggles over Public Citizenship: Exploring the Links. *Amsterdam Social Science*. URL: <http://socialscience.nl/wp-content/uploads/2013/04/Volume-1-Issue-3-Article-6.pdf> (18.6.2018.)
13. Prelog, M. (1973) *Prostor i vrijeme*. Zagreb: Društvo historičara umjetnosti Hrvatske
14. *Službena stranica Grada Zagreba* URL: <http://www.zagreb.hr/> (5.7.2018.)
15. *Statut Grada Zagreba* (Službeni glasnik 23/16)
16. Steil,J., Connolly, J. (2009) Can the Just City be built from below? U: Marcuse,P., Connolly,J., Novy J., (ed.) *Searching for the Just City*. London: Routledge
17. Šarinić J., Čaldarović, O. (2015) *Suvremena sociologija grada*. Zagreb: Naklada Jasenski i Turk
18. *Ustav Republike Hrvatske* (NN 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)
19. *Zakon o Gradu Zagrebu* (NN 62/01, 125/08, 36/09, 119/14)
20. *Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi* (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08,36/09, 150/11, 144/12)

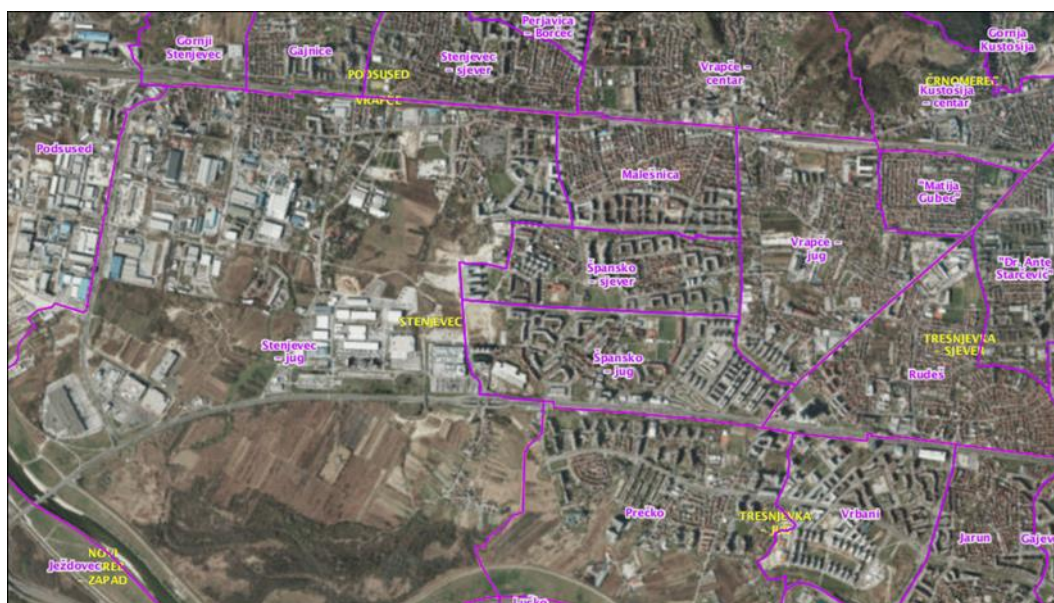
Prilozi

Prilog 1. Područje gradske četvrti Trešnjevka – sjever s pripadajućim mjesnim odborima
(Izvor : <https://geoportal.zagreb.hr/Karta> , 9.9.2018.)

1. MO „Samoborčak“
2. MO „Silvije Strahimir Kranjčević“
3. MO „Antun Mihanović“
4. MO Ciglenica
5. MO „Nikola Tesla“
6. MO Stara Trešnjevka
7. MO Pongračevo
8. MO Ljubljanka
9. MO „Dr. Ante Starčević“
10. MO Rudeš

Prilog 2. Područje gradske četvrti Stenjevec s pripadajućim mjesnim odborima
(Izvor: <https://geoportal.zagreb.hr/Karta> , 9.9.2018.)

1. MO „Matija Gubec“
2. MO Vrapče – jug
3. MO Malešnica
4. MO Špansko – sjever
5. MO Špansko – jug
6. MO Stenjevec – jug

Prilog 3. Popis sugovornika intervjua

1. Predstavnik Centra za kulturu Trešnjevka
2. Predstavnik Centra za kulturu i obrazovanje Susedgrad
3. Vijećnik gradske četvrti Trešnjevka – sjever
4. Vijećnica gradske četvrti Stenjevec
5. Vijećnik mjesnog odbora Antun Mihanović, GČ Trešnjevka – sjever
6. Vijećnica mjesnog odbora Pongračevo, GČ Trešnjevka – sjever
7. Vijećnik mjesnog odbora Stenjevec – jug, GČ Stenjevec
8. Predstavnik projekta Mapiranje Trešnjevke – nevidljivi kvart
9. Predstavnik inicijative Akupunktura grada
10. Predstavnica platforme Zagreb je naš!
11. Predstavnica udruge Parktipicacija
12. Predstavnik političke stranke Za grad
13. Predstavnica udruge Zeleni klik – Eko Ekipa
14. Predstavnik platforme 1POSTOZAZAGREB

Prilog 4. Protokoli provedenih intervju

Članovi vijeća gradskih četvrti

Uvodno pitanje: Kao član vijeća gradske četvrti, tijela putem kojeg stanovnici sudjeluju u planiranju i odlučivanju o poslovima koji utječu na njihov svakodnevni život, koje izvore informacija smatrate najkorisnijima za obnašanje svoje dužnosti? Prema Vama, sudjeluju li stanovnici aktivno u donošenju odluka vezanim uz njihovu mjesnu sredinu?

- 1) Oblici uključivanja i suradnje sa stanovnicima u procesima planiranja i uređivanja lokalne zajednice
- 2) Najistaknutiji problemi i zahtjevi gradske četvrti
- 3) Oblici suradnje s civilnim udrugama koje djeluju na području gradske četvrti
- 4) Oblici i zadovoljstvo suradnjom s gradskim poglavarstvom, susjednim gradskim četvrtima i mjesnim odborima koji djeluju na području gradske četvrti
- 5) Prepreke koje smatraju najvećima za uspješniji rad gradskog vijeća

Članovi mjesnih odbora:

Uvodno pitanje: Kao član vijeća mjesnog odbora, tijela putem kojeg stanovnici sudjeluju u planiranju i odlučivanju o poslovima koji utječu na njihov svakodnevni život, koje izvore informacija smatrate najkorisnijima za obnašanje svoje dužnosti? Prema Vama, sudjeluju li stanovnici aktivno u donošenju odluka vezanim uz njihovu mjesnu sredinu?

- 1) Oblici uključivanja i suradnje sa stanovnicima u procesima planiranja i uređivanja lokalne zajednice
- 2) Najistaknutiji problemi i zahtjevi mjesnog odbora
- 3) Oblici suradnje s civilnim udrugama koje djeluju na njihovom području
- 4) Oblici i zadovoljstvo suradnjom s vijećem gradske četvrti i susjednim mjesnim odborima
- 5) Prepreke koje smatraju najvećima za uspješniji rad mjesnog odbora

Predstavnici udruga, građanskih inicijativa i platformi:

Uvodno pitanje: Svojim radom želite ukazati i riješiti probleme koji se pojavljuju u određenim lokalnim zajednicama i tako utječu na kvalitetu života, s obzirom na to na koje načine ostvarujete suradnju sa stanovnicima? Koji su najčešći problemi kojima se bavite na području gradske četvrti Trešnjevka-sjever/Stenjevec?

- 1) Oblici uključivanja stanovnika u svoj rad
- 2) Najistaknutiji problemi na području gradske četvrti Trešnjevka- sjever/Stenjevec
- 3) Poduzete akcije i njihov doprinos zajednici
- 4) Oblici i zadovoljstvo suradnjom s vijećem gradske četvrti i mjesnim odborima

Zaposlenici centra za kulturu:

Uvodno pitanje: *Prema Vama, na koje načine, svojim radom, doprinosite razvoju lokalne zajednice te time i povećanju kvalitete života u njoj? Kako biste opisali svoju suradnju sa stanovnicima zajednice u kojoj djelujete?*

- 1) Oblici uključivanja stanovnika u rad centra
- 2) Najistaknutiji problemi na području njihovog djelovanja
- 3) Poduzete akcije/projekti i njihov doprinos zajednici
- 4) Oblici i zadovoljstvo suradnjom s vijećem gradske četvrti i mjesnim odborima

Prilog 5. Centar za kulturu Trešnjevka i Centar za kulturu Susedgrad

Centar za kulturu Trešnjevka (CeKaTe) je gradska kulturna ustanova koja djeluje na području gradskih četvrti Trešnjevka – sjever i Trešnjevka – jug. Centar djeluje kao sociokulturni centar kojemu je cilj unapređenje kvalitete života građana aktivnim uključivanjem u područja kulture, obrazovanja i umjetnosti. Svoj cilj nastoji ostvariti kroz organizaciju različitih aktivnosti (kazališne predstave, radionice, predavanja, tribine, seminare, izložbe, glazbene, plesne i filmske projekte) za sve dobne skupine. U sklopu Centra tako djeluju sociokulturni odjel, Teatar TNT (predstave za djecu i odrasle), Trešnjevačka plesna scena, Glazbeni podij, galerija Modulor za arhitekturu i dizajn (izložbena djelatnost) i Klub MELISA (programi za treću životnu dob). Također, Centar u partnerstvu sa Vijećima gradskih četvrti izdaje kvartovske novine Glas Trešnjevke kojim nastoje potaknuti građane na aktivno uključivanje u osmišljavanje i provođenje aktivnosti koje će zadovoljiti njihove potrebe. Veliki doprinos aktivnom uključivanju građana u lokalnu zajednicu ima Sociokulturni odjel. Na službenoj stranici ovaj odjel kao glavnu svoju zadaću ističe senzibiliziranje i poticanje građana na aktivno uključivanje u svoju lokalnu zajednicu. Odjel realizira različite projekte koji se bave multikulturalizmom, urbanom sociologijom, civilnim društvom, socijalnim i kulturnim kapitalom te identitetom kvarta. Glavni cilj njihovih istraživačkih projekata je poticanje izgradnje i potvrđivanja lokalnog kulturnog identiteta. Neki od njihovih istaknutih projekata su „Moj kvart Trešnjevka – socijalna kohezija u zajednici“, „Moj kvart Trešnjevka – identitet kvarta“ i „Socio-demografska struktura Grada Zagreba“.²¹

Centar za kulturu i obrazovanje Susedgrad je institucija koja se bavi osmišljavanjem i realizacijom kulturnih, obrazovnih i umjetničkih programa. Također, se nastoji nametnuti i kao središnja institucija koordinacije različitih kulturnih i socijalnih inicijativa na području

²¹ Izvor: Centar za kulturu Trešnjevka. URL: <http://www.cekate.hr/> (25.8.2018.)

svojem djelovanju. Svojim radom nastoje poticati kulturni i socijalni razvitak susedgradskog područja. Kao svoje glavne ciljeve ističu razvoj interesa kod građana za kulturna događanja; pronalaženje partnera za glazbeno-scenske i multimedijske projekte; uključivanje građana različitih dobnih skupina u najrazličitije projekte te postizanje visoke kvalitete obrazovnih programa. Sukladno svojim ciljevima, Centar se bavi organizacijom različitih tribina kulturnog sadržaja, zatim organizacijom humanitarnih akcija, različitih likovnih, plesnih i kazališnih radionica.²²

Prilog 6. Udruge, građanske inicijative i platforme uključene u istraživanje

Mapiranje Trešnjevke – nevidljivi kvart

Cilj projekta „Mapiranje Trešnjevke – nevidljivi kvart“ je istraživanje lokalnog identiteta Trešnjevke. Nastoje se upoznati povijesne, ali i sadašnje osobitosti, događaji i priče kroz različite edukativne akcije kao što su šetnje, foto – safariji, radionice. Teme kojima se ovaj projekt bavi su arhitektura, kultura, priče lokalnog stanovništva, problemi prometne infrastrukture, sportski i zabavni sadržaji, te elementi trešnjevačkog svakodnevnog života koji polako postaju zaboravljeni i nestaju. Cilj svih organiziranih aktivnosti je uključiti što veći broj stanovnika Trešnjevke različitih dobnih i socijalnih skupina²³. Prema ispitaniku uključenom u istraživanje glavni problem, oko kojeg je i ova inicijativa organizirana, je način na koji građani mogu utjecati na razvoj kvarta da on bude kvart prema željama i potrebama građana.

Zagreb je naš!

Zagreb je naš! politička je platforma za lokalne izbore koja okuplja ljude različitih dobnih i socijalnih skupina. Kao svoj glavni cilj naglašavaju promjenu u političkom vođenju Grada Zagreba. Temeljna načela njihove politike su suodlučivanje, održivost i jednakost. Smatraju kako građani imaju pravo uključivanja i suodlučivanja o pitanjima koja se odnose na njihov svakodnevni život u gradu i to od razine kvartova pa do Gradske skupštine. Suodlučivanje se odnosi na omogućavanje građanima da sudjeluju u donošenju odluka vezanih uz budući život u njihovom gradu. Upravo zbog toga nastoje ojačati vlast mjesnih odbora i gradskih četvrti koje su institucije najbliže građanima. Nadalje, nastoje razviti zelenu

²² Izvor: Centar za kulturu i obrazovanje Susedgrad. URL: <http://www.czko-susedgrad.hr/index.php> (25.8.2018.)

²³ Izvor: Mapiranje Trešnjevke. URL: <http://mapiranjetrešnjevke.com/> (25.8.2018.)

kooperativnu ekonomiju grada što temelje na socijalno pravednoj prilagodbi klimatskim promjenama te zaustavljanju procesa privatizacije komunalnih usluga što dovodi do njihove lošije kvalitete. Posljednji temelj njihove politike je jednakost u smislu otvaranja grada njegovim stanovnicima kroz ekonomske, radne i socijalne politike koje dovode do ukidanja klasne i statusne nejednakosti. Ovdje je važno da nastoje ujednačiti razvoj grada u svim njegovim djelovima te osigurati svim stanovnicima ravnopravno uključivanje u politički, ekonomski i kulturni aspekt Grada Zagreba.²⁴

Parktipicipacija

Parktipicipacija je udruga građana, koja je isprva bila građanska inicijativa, koja se bavi promicanjem urbanog vrtlarstva, urbane permakulture i stvaranja održivih zajednica. Inicijativu za organizaciju zajedničkih urbanih vrtova smatraju važnim odgovorom na sve značajnije klimatske promjene. Prema tome, gradovi da bi bili održivi moraju proizvoditi barem dio hrane koja ima je potrebna, bilo to organizacijom privatnih vrtova ili pak onih društvenih i javnih. Riješenje je tako u lokalizaciji odnosno što lokalnijem zadovoljavanju životnih potreba. Osim ekološke komponente, ova inicijativa sadrži i socijalnu i ekonomsku. Uzgoj hrane, prema inicijatorima, pokazuje se kao povoljnija alternativa od kupovine hrane u dućanima. Također, spominju i emancipaciju pojedinaca od ovisnosti o redovnoj zaradi te posrednicima i dobavljačima hrane. Inicijatori ističu kako ovakvi vrtovi doprinose i fizičkom i psihičkom zdravlju stanovnika gradova. Ovako uzgojena hrana bolje je kvalitete od one kupljene u dućanima, a rad u vrtu i kontakt s prirodom doprinose boljem psihičkom zdravlju pojedinaca.²⁵

Za Grad

Stranka Za Grad osnovana je 2013. godine s osnovnim ciljem poticanja građana na političku participaciju i građanski aktivizam. Stranka nastoji izgraditi političku platformu koja potiče participaciju svih građana u donošenju važnih odluka. Vrijednosti na kojima se temelji njihov rad su participacija, transparentnost, stručnost, održivost, solidarnost i tolerancija. Potaknuti problemom nedovoljnog sudjelovanja građana u procesu donošenja odluka vezanih uz život u gradu što se svodi na sudjelovanje u demokratskom procesu svakih 4 godine, nastoje izmijeniti institucionalni okvir unutar kojeg građani mogu djelovati. Nastoje doprinijeti

²⁴ Izvor: Zagreb je naš. URL: <http://www.zagrebjenas.hr/> (25.8.2018.)

²⁵ Izvor: Laurić, A. (2012) *Parktipicipacija – ideja zajedničkih vrtova u Zagrebu*. URL: <http://www.voxfeminae.net/cunterview/item/889-parktipicipacija-ideja-zajednickih-vrtova-u-zagrebu> (25.8.2018.)

svojim radom većoj vidljivosti dobrih ideja građana, potaknuti konkretne promjene u dosadašnjim neodrživim okolišnim, prometnim i drugim politikama koje smanjuju kvalitetu svakidašnjeg života građana. Stranka Za Grad zalaže se za društvo aktivnih stanovnika koji mogu zadovoljiti svoje potrebe te brinu za dobrobit svih članova društva.²⁶

Zeleni klik!-Eko ekipa

EkoEkipa je građanska inicijativa koja okuplja građane u zajednicu koja se bavi organskim vrtlarenjem u zajedničkom vrtu. Udruga Zeleni klik! bavi se permakuturou, povezivanjem u zajednici te žele pridonositi razvoju održivih zajednica i takvom načinu života. Kroz djelovanje udruge nastoje, koliko im to dopuštaju resursi, djelovati najviše u edukativnom smjeru kroz suradnju sa školama i drugim institucijama u zajednici. Cilj im je upravo djelovati na najmlađu skupinu u društvu kako bi im pokazali da postoji alternativa sadašnjem potrošačkom i individualističkom, konzumerističkom modelu.²⁷

1POSTOZAGREB

1POSTOZAGRAD je građanska platforma čiji je glavni cilj pokretanje malih i velikih inicijativa koje se tiču poboljšanja javnih prostora Grada Zagreba. Platforma je osnovana 2012. godine u Zagrebu te svojim radom nastoji doprinijeti kvaliteti stanovanja u gradu uz afirmaciju javnih dobara i društveno odgovornog upravljanja i planiranja razvoja grada. 1POSTOZAGRAD nije udruga, nema svoj proračun niti raspolaže ikakvim financijskim sredstvima. Sav angažman na poboljšanju života u gradu provodi se isključivo volonterski.²⁸

Akupunktura grada

Akupunktura grada je projekt koji se razvio unutar Društva arhitekata Zagreb, a cilj mu je kroz niz manjih i preciznih intervencija u prostoru poboljšati kvalitetu urbanog života, povećati socijalnu koheziju lokalne zajednice i ojačati identitet gradskih četvrti. Ovaj projekt provodio se 2 godine (2012.-2014.) u pet europskih gradova koji dijele zajedničko povijesno naslijeđe i zahtijevaju slične intervencije u svojoj strukturi. Projektom su tako obuhvaćeni Zagreb, Split, Skopje, Beograd i Sarajevo. Temeljna pretpostavka Akupunkture grada je da se upravo malim i preciznim intervencijama u gradskim strukturama može učinkovito utjecati na poboljšanje kvalitete gradskog života. Fokus projekta je tako na manjim intervencijama u

²⁶ Izvor: ZA GRAD. URL: <http://za-grad.com/novosti/> (25.8.2018.)

²⁷ Izvor: EkoEkipa. URL: <https://www.facebook.com/ekoekipa.precko/> (25.8.2018.)

²⁸ Izvor: 1POSTOZAGRAD. URL: <http://1postozagrad.tumblr.com/> (28.8.2018.)

prostoru kako bi one mogle biti provedene te da rezultati mogu biti vidljivi i otippljivi građanima. Takve intervencije mogu biti arhitektonsko-urbanističke, dizajnerske, krajobrazne ili pak umjetničke, a razina njihove učinkovitosti ovisi o interdisciplinarnosti, mogućnosti participacije korisnika prostora u koji se intervenira te o senzibilitetu gradskih institucija. U njihovom radu izraziti naglasak se stavlja na ostvarivanje participacije građana u planiranju ovakvih intervencija. Prema tome, tijekom svog rada provode niz interdisciplinarnih radionica na lokacijama za koje se uspostavilo da imaju potrebu za intervencijama koje mogu utjecati na kvalitetu i način korištenja prostora. Ideja projekta je da se prilikom planiranja grada uključe stručnjaci s različitih područja (arhitekti, ekonomisti, sociolozi, likovni umjetnici) zajedno s građanima koji koriste taj prostor. Kroz svaku inicijativu vodi ih ideja kako različiti stručnjaci zajedničkim radom mogu doprinijeti stvaranju kvalitetnijih javnih prostora pošto je javni prostor odraz društva te svima njima zajednički. Ideja inicijative je da stručnjaci održavaju komunikaciju s građanima, organizatori pak s Gradom i civilnim udrugama te da se na taj način pokušaju mapirati svi mogući elementi u prostoru koji stvaraju prostor za djelovanje. Sam rad inicijative podijeljen je u nekoliko faza. U prvoj fazi prikupljaju se informacije, odnosno ideje i lokacije na kojima je moguće djelovanje. Informacije se prikupljaju i od strane struke i od strane građana. Ovdje se stvara jedna vrlo široka slika koja se naziva divergentna faza. Nakon toga kreće slijedeća faza koju nazivaju konvergentnom u kojoj dolazi do sužavanja ideja prema jasnijim i preciznijim rješenjima. Do toga se dolazi zajedničkim dogovorom, konsenzusom između sudionika. To su ideje koje bi na točno odabranim točkama trebale pokrenuti procese koji će imati utjecaj i na širu sliku.²⁹

²⁹ Izvor: Akupunktura grada. URL: <http://www.d-a-z.hr/hr/ciklusi-programa/akupunktura-grada,16.html> (28.8.2018.)

Prilog 7. Financijska sredstva namijenjena za realizaciju akcija na području GČ Trešnjevka-sjever i GČ Stenjevec u 2017. godini

(Izvor: Realizacija Planova malih komunalnih aktivnosti u 2017., Službena stranica Grada Zagreba)

	Vrijednost u kunama	
Vrsta akcije	GČ Trešnjevka - sjever	GČ Stenjevec
Odvodnja otpadnih voda	-	287 528,56
Javnoprometne površine i objekti	5 066 086,50	3 572 505,86
Igrališta i zelene površine	4 495 999,88	4 141 780,63
Javna rasvjeta	-	15 125,00
Prostori mjesne samouprave	316 276,00	1 530 423,75
Drugi javni objekti i površine	873 245,75	1 086 714,38
Ukupno	10 751 608,13	10 634 078,18

Prilog 8. Broj izvedenih akcija na području GČ Trešnjevka - sjever u razdoblju 2013.-2016.

(Izvor: Realizacija malih komunalnih akcija na području Gradske četvrti Trešnjevka – sjever u razdoblju 2013.-2016., Službena stranica Grada Zagreba)

Vrsta akcije	Godina	Broj akcija
JAVNOPROMETNE POVRŠINE I OBJEKTI	2013.	20
	2014.	21
	2015.	20
	2016.	23
	UKUPNO	84
IGRALIŠTA I ZELENE POVRŠINE	2013.	30
	2014.	36
	2015.	51
	2016.	45
	UKUPNO	162
JAVNA RASVJETA	2014.	3
	2015.	2
	UKUPNO	5
PROSTORI MJESNE SAMOUPRAVE	2013.	7
	2014.	11
	2015.	14
	2016.	12
	UKUPNO	44
DRUGI JAVNI OBJEKTI I POVRŠINE	2013.	8
	2014.	2
	2015.	3
	2016.	6
	UKUPNO	19

Prilog 9. Broj izvedenih akcija na području GČ Stenjeve u razdoblju 2013.-2016.

(Izvor: Realizacija malih komunalnih aktivnosti na području Gradske četvrti Stenjevec u razdoblju 2013.-2016., Službena stranica Grada Zagreba)

Vrsta akcije	Godina	Broj akcija
VODOOPSKRBA	2014.	2
	2015.	1
	2016.	3
	UKUPNO	6
ODVODNJA OTPADNIH VODA	2014.	2
	2016.	3
	UKUPNO	5
JAVNOPROMETNE POVRŠINE I OBJEKTI	2013.	24
	2014.	33
	2015.	34
	2016.	47
	UKUPNO	138
IGRALIŠTA I ZELENE POVRŠINE	2013.	30
	2014.	38
	2015.	28
	2016.	52
	UKUPNO	148
JAVNA RASVJETA	2014.	1
	2015.	1
	2016.	1
	UKUPNO	3
PROSTORI MJESNE SAMOUPRAVE	2013.	2
	2014.	7
	2015.	2
	2016.	8
	UKUPNO	19
DRUGI JAVNI OBJEKTI I POVRŠINE	2013.	2
	2014.	6
	2015.	12
	UKUPNO	20